NUORTEN KIRJASTO II

Kuva 1. Yöllinen hälytys neekerikylässä.

(Siv. 69.)

NUORTEN KIRJASTO II

IHMEITTEN MAA

KUVAUKSIA ERI MAISTA JA KANSOISTA

ETUPÄÄSSÄ ENGLANTILAISTEN LÄHTEIDEN MUKAAN SOMMITELLUT

O. A. JOUTSEN

VARUSTETTU 58 KUVALLA

JYVÄSKYLÄSSÄ
K. J. GUMMERUS OSAKEYHTIÖ

Jyväskylässä 1911
K. J. Gummerus Osakeyhtiön kirjapainossa

SISÄLLYS:

Siv.

Ihmeitten maa 9
1. Kaukaisten maitten lapsia (4 kuvaa) 11
2. Monenlaisia koteja (4 kuvaa) 16
3. Postinkuljetusta eri maissa (4 kuvaa) 21
4. Erilaisia soittimia (4 kuvaa) 27
5. Veneitä (3 kuvaa) 31
6. Koulut ja koulunkäynti (3 kuvaa) 35
7. Erilaisia kulkuneuvoja (4 kuvaa) 40
8. Kalastus- ja metsästystapoja (2 kuvaa) 45
9. Kummallisia hiuspukemuksia (4 kuvaa) 49
10. Häätapoja (2 kuvaa) 56
11. Temppeleitä ja pyhäkköjä (1 kuva) 62
12. Ihmisiä, joiden kanssa ei tahtoisi olla tekemisissä (5 kuvaa) 67
13. Naurettavia tapoja eri maissa (3 kuvaa) 74
14. Pakanain epäjumalia (4 kuvaa) 79
15. Omituisia rahoja (1 kuva) 84
16. Lääkemiehet ja taikurit (2 kuvaa) 86
17. Kaikenlaisia siltoja (4 kuvaa) 90
18. Maailman suurin kauha (1 kuva) 95
19. Itämaisia rukoilijoita (2 kuvaa) 97
20. Maailman vanhimmat muistomerkit (1 kuva) 101

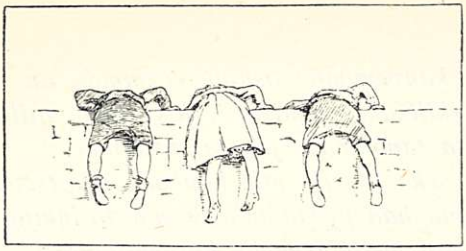

Ihmeitten maa.

Tätä maata ei löydä tarkimmastakaan karttakirjasta, vaikka se ulottuu ympäri koko maapallon, niinhyvin napaseutujen lumen ja jään keskelle kuin päiväntasaajan polttavan kuumille seuduille. Se on täynnä merkillisiä ihmisiä ja outoja tapoja, ihmeellisiä ilmiöitä ja käsittämättömiä menoja. Ihmeitten maata on meille kaikki se, missä vallitsee toisellaiset olot kuin meidän omassa keskuudessamme. Pienestä suomalaispojasta on kiinalainen mies, joka kantaa tukkansa pitkällä palmikolla, syö riisikeittoa puikoilla ja nauttii pääskysenpesiä herkkuna, peräti ihmeellinen olento; mutta samaa ajattelisi pieni kiinalainen savolaisukosta, josta kalakukko ja kokkelipiimä on maailman parasta ruokaa ja joka lauvantai-illoin paistattaa ruumistaan kotoisen kylvyn helteessä. Kaikki me arvos-

telemme kauvempana asuvia enemmän tai vähemmän merkillisiksi ihmisiksi, jos emme niillä huomaa omia tapojamme ja ajatuksiamme.

Tähän sekä lähellä että kaukana sijaitsevaan Ihmeitten maahan pyydämme nyt nuoria lukijoitamme seuraamaan meitä pienelle huvimatkalle.

---

1. Kaukaisten maitten lapsia. *)

Mustilla lapsilla monissa Etelä-Afrikan osissa on hyvät olot, eritoten betshuani- ja tsulukansojen keskuudessa. Edelliset elävät Oranje- ja Zambesi-virtojen välillä, jälkimmäiset Natalissa. Heidän leikeistään on tanssilla ensimmäinen sija. Tytöt ovat innostuneet hyppyihin ja, kuten yleensä kaikki tyttölapset, leikkimään „äitisillä"; he haluavat rakentaa ruokomajoja, keittää ruokaa, jauhaa jyviä ja hoitaa kasvitarhaa. Kun päivän helteisimmät netket ovat ohi, on heillä tapana ryhtyä hauskaan leikkiin. Kaksi tyttöä nostaa kolmannen heitä pienemmän hartioilleen ja alkaa käydä majasta majaan, laulaen sieviä pikkulauluja ja heiluttaen lehmän taljasta tehtyjä hamosiaan. Koko ajan tuo pieni ku-

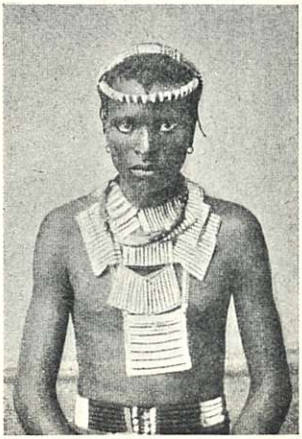

Kuva 2. Natali-poika.

*) Tätä ja seuraavia kertomuksia lukiessaan nuoret lukijat levittäköot karttakirjan eteensä, jotta voivat siitä löytää ne paikat joista kulloinkin on puhetta.

ningatar istuu liikkuvalla valtaistuimellaan ja kurottelee käsivarsiaan, aivan kuin pyytäisi jonkun nostamaan hänet alas ja pyörähyttämään ympäri.

Päästyään sivistyksestä osallisiksi he ovat kaikkien muiden tyttöjen tavoin hyvin huvitetut pukeutumisesta, ja jokainen betshuanityttö pitää itseään suurena kaunottarena. Hänen tukkansa on leikattu lyhyeksi ja näyttää siltä kuin olisi päälaelle liimattu pieniä irtonaisia kiharoita; kaulassaan hän kantaa useita riviä helminauhoja, ja ollessaan puettu väljään, värikkääseen puuvillahameeseen, jota reunustaa kihermä kedonkukkia, ei hän vaihtaisi pukuaan minkään Pariisin hienottaren kanssa.

Kuva 3. Hindu-poika.

Poikia kohdellaan aina hyvin, sillä heistähän kasvaa heimolle uusia sotureja. Tsulut ovat uljaimpia mustia sotilaita koko Etelä-Afrikassa, ja siksipä pojat kärsimättömästi odottavat sitä päivää, jolloin heidät koristetaan otsarenkaalla — se on mieskuntoisuuden kunniamerkki heidän keskuudessaan. Pojat kasvavat kookkaiksi ja kaunismuotoisiksi, he ovat oivallisia juoksijoita ja heittävät keihäänsä ihmeteltävällä taidolla. He voi-

televat ruumiinsa ihralla niin että se kiiltää kuin peili; ja he ovat yhtä turhamaisia kuin tytöt ja ripustavat raskaita renkaita ranteisiinsa ja nilkkoihinsa.

Siirtyessämme Afrikasta Intiaan huomaamme, että hindu-pojat ovat mieleltään paljonvakavampia. Äidit kohtelevat heitä mitä hellimmin, jopa suorastaan pelonalaisella kunnioituksella. Heillä on hyviä kouluja, joissa he päivän hellettä välttäen käyvät varhain aamulla ja myöhään iltapäivällä. Hindulapset leikeissään matkivat mielellään vanhempiensa tapoja sekä panevat toimeen leikkitaisteluja keskenään. He oppivat pian erittäin käteviksi, ja tytöt varsinkin ovat hyvin taitavia kutomaan ja koruompeluksia valmistamaan.

Kuva 4. Japanilaisia lapsia.

Japanin lapsilla on paljon huvittavia tapoja. Heitä viehättää oleskelu ja leikit ulkoilmassa. Suurimpana ilona heillä on leikkiä paperileijoilla, jotka ovat väliin kalan, väliin louhikäärmeen muotoisia. Pojat ovat mainioita painijoita; heiltäpä europalaisetkin ovat oppineet täällä uuden ja suositun *jiu-ji-tsu*-painitavan. Japanin

maaseudulla lapset saavat jo varhain tottua hyödyllisiin toimiin, autella vanhempiaan riisipellolla ja hedelmien korjuussa. He ovat peräti hauskan näköisiä käydä tipsutellessaan puukengissään ja helteensuojana suunnattomat ruokohatut tahi heleäväriset päivänvarjot. Tässä päivänpaisteisessa ja kukkaintuoksun täyttämässä ilmassa ovat kaikki ihmiset onnellisia, isot ja pienet.

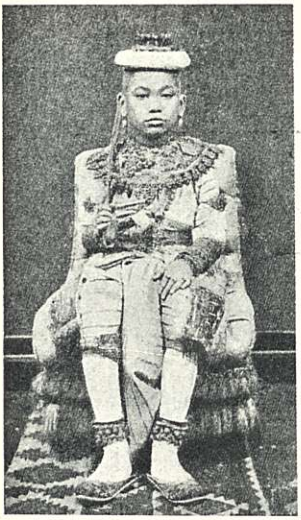

Kuva 5. Siamilainen lapsi juhlapuvussaan.

Mutta he eivät ole sentään onnellisempia kuin se pieni kansa, joka asuu Tonga- eli Ystävyydensaarilla Tyynessä meressä ja joka on samaa rotua kuin Uuden Seelannin maorit. Se on jaloryhtistä ja hienokäytöksistä väkeä. Varhaisimmasta nuoruudestaan he oppivat kelpo kalastajiksi, soutajiksi ja uijiksi. He panevat suurta huolta tukkansa hoitoon ja järjestämiseen, ja tytöt kiertävät mielellään kaulalleen ja vyötäisilleen saarellansa kasvavia kauniskukkaisia köynnöskasveja. Pojat ovat mainioita juoksijoita ja mestareja käyttämään keihästä, jousta ja nuolia. Heidän mielileikkejään on jonkunlaisen potkupallon nakkeleminen hiekkaisella merenrannalla, johon pojat ja tytöt ottavat yht'aikaa

osaa. Pallo lennähtää usein mereen, mutta se ei tee mitään — leikkijät kiitävät nuolen nopeudella aaltoihin sitä tavoittamaan.

Siamin lapsukaiset käyvät hyvin mielellään koulua, ja ovat — muihin Aasian lapsiin verraten — erittäin hyvälahjaisia sekä mieltyneitä runouteen ja musiikkiin. He ovat taitavia shakinpelaajia ja erittäin eteviä kaikenlaisissa taikakonsteissa. Juhlapäivinä varakkaitten vanhempain lapset puetaan komeisiin juhlapukuihin, joissa he näyttävät aivan pieniltä prinsseiltä ja prinsessoilta.

---

2. Monenlaisia koteja.

„Oma koti kullan kallis!“ Runoissa ja sananlaskuissa ylistävät kaikki kansat oman kodin viihdykkäisyyttä. Mutta käydessämme Ihmeitten maahan me tapaamme paljon koteja, joissa me tuskin luulisimme viihtyvämme. Siellä meitä kohtaa toisellai-

Kuva 6. Kafferilainen maja.

set ajatukset siisteydestä ja tarkotuksenmukaisuudesta, kuin mitä meille kotona on opetettu. Kun eräälle vanhalle arapialaiselle selitettiin, mitä kaikkea hyvää tulisi jos kylän kadut varustettaisiin viemäriojilla, vastasi hän yksikantaan: „Kun ei ole ojia, ei synny myrkyllisiä kaasuja; ja kun ei synny kaasuja, ei tule kuumettakaan!“ Siis aivan erilainen

käsitys kuin meillä viemäriojien terveydellisyydestä! Kuumien seutujen mustat ihmiset ovat yhtä kiintyneet koteihinsa kuin valkoisetkin. Tämä kotinurkanrakkaus on omiaan tekemään orjuuden siellä niin hirvittäväksi; poloisia neekerejä kuljetetaan kahlehdittuina ja hosumalla kymmeniä ja satojakin peninkulmia pois kotikylistään, joihinka useimmilla on tuskin koskaan enää toivoa päästä.

Meillä rakennetaan talot puusta ja kaupungeissa enimmäkseen kivestä. Yleensä käytetään rakennusaineena sitä luonnontuotetta, mitä kussakin maassa enin on saatavana. Meillä on metsiä ja kallioita yllin kyllin; mutta esim. poloisella eskimolla, joka asuu kolkoilla napaseuduilla, on pelkkää lunta ympärillään, ja siitä hän majansakin kyhää. Intian rannikoilla ja Australian saarilla, joita koralliriutat saartavat, käytetään kallisarvoista hohtavaa korallia rakennusaineeksi. Etelä-Afrika on enimmäkseen suunnatonta ruohotasankoa, ja ruohomajoissa siellä elävät kafferilaiset asuvatkin. Niissä ei ole tulisijaa eikä akkunoita, ja ovi on niin matala, että siitä vain ryömimällä pääsee kulkemaan. Tällaiset majat rakennetaan sieviin ryhmiin, joita vihollisten ja petoeläinten päällekarkausten varalta ympäröi korkea aita ja joita maan kielellä nimitetään *kraal*'eiksi eli kyliksi.

Uuden Guinean saarella Australian pohjoispuolella monet asukkaat rakentavat talonsa ylös puihin. Elköön luultako, että he tässä tavoittelevat vain ilmavuutta tai muuta mukavuutta. Ihmiset tällä luonnon siunaamalla saarella — maailman suurimmalla — ovat

niin laiskoja, että he koettavat tulla toimeen mahdollisimman vähällä työllä, eivätkä näiden etujen takia suinkaan rupeisi sellaista vaivaa näkemään. Seikka on se, että eri heimot elävät alituisessa kiistassa keskenään, ja silloin on turvallisinta rakentaa kotinsa korkeitten puiden jykeville oksille. Majaan kiivetään pitkiä tikapuita myöten, jotka tarpeen tullen ja varsinkin öiksi nostetaan ylös. Tällaisen „linnunpesän“ isäntä voi todellisella syyllä sanoa englantilaisten tavalla: „minun taloni on minun linnani“. Ylhäiseltä asemaltaan huomaa hän jo kaukaa hiipivän vihollisen, ja tämän lähemmäksi tultua voi hän myrkytetyillä nuolillaan ampua hänet kuoliaaksi.

Kuva 7. Ilmava koti Uudessa Guineassa.

Toinen Tyynen valtameren helmassa elävä kansa, Fidshi-saarten asukkaat, rakentavat majansa aivan heinäkupojen muotoon. On vaikeata käsittää, tuntevatko he niissä itsensä turvallisiksi, sillä he ovat hyvin arkamielistä kansaa. Muutenkin he ovat hengenlahjoiltaan hyvin yksinkertaisia. Kerrotaan hauska juttu, miten kerran muuan heidän päällikkönsä asteli metsäpolkua pitkin, jälessään suuri joukko alamaisia, ja sattui sil-

loin kompastumaan koholla olevaan puunjuureen kellahtaen nokalleen maahan. Siinä tuokiossa koko muu joukko hartaasta kunnioituksesta seurasi hänen esimerkkiään, lukuunottamatta yhtä, joka uhkamielisyydessään kuvitteli olevansa päällikköä parempi mies. Hän tosin valitettavasti heti sen jälkeen menetti päänsä — kapinallisen mielenosoituksensa takia!

Kuten henkisiltä kyvyiltään niin korkealla seisovalta kansanrodulta voi odottaakin, asuvat Uuden Seelannin maorit kyläkunnittain, sovinnossa niinhyvin keskenään kuin valkoihoisten siirtolaisten kanssa. Heidän majansa näyttävät kehnosti kyhätyiltä europalaisilta talonpoikaistuvilta, ja vaikka ne eivät tunnukaan erittäin mukavilta, kestävät ne kuitenkin hyvin näillä saarilla tavan takaa lankeavia rankkasateita ja ovat sen kautta parempia turvapaikkoja inhimillisille olennoille kuin enimmät Etelämeren saarelaisten kehnot ruohomökit.

Kuva 8. Fidshi-talo.

Merkillisimpiä talomuotoja Ihmeitten maassa ovat järviin ja virtoihin rakennetut asumukset. Sellaisia tavataan Etelä-Amerikassa, Afrikassa, Intiassa, Uudessa Guineassa ja Malaijien saarilla. Tällaisia asumuksia, „paalukyliä“, käyttivät historianaikaisina aikoina Sveitsin järvien ja Brittein saarten rannoilla asuvat

ihmiset. Niiden tarkotuksena oli suojella vihollisten ja petoeläinten hyökkäyksiltä sekä estää tulvia viemästä niitä mukanaan. Ne rakennettiin lautapermannoille, jotka lepäsivät tukevien, vedenpohjaan upotettujen paalujen päällä. Europassa on edellämainituilla seuduilla sekä aivan viime aikoina myöskin eräällä Ruotsin paikkakunnalla kaivettu esiin sellaisten paalukylien jäännöksiä syvältä turve- ja suokerrosten alta. Jotkut malaijien paalukylät ovat aivan kuin pieniä kanpunkeja. Niiden asukkaat ovat taitavia kalastajia, ja jokaisella perheellä on oma veneensä, joka on kiinnitetty aluspermantoon. Afrikan järviasukkaat ovat mainioita uijia ja käyttävät vain harvoin veneitä maihin mennessään. Noustessaan vedestä ylös majoihinsa he käyttävät tikapuinaan puunrunkoa, jonka lyhyiksi hakatut oksat ovat heille porraspuina.

Kuva 9. Tsulu-kraali.

3. Postinkuljetusta eri maissa.

Suotuisimpia henkilöitä koko maailmassa ovat postinkuljettajat ja kirjeenkantajat. He tuovat meille tervehdyksiä lähellä ja kaukana asuvilta omaisilta ja ystäviltä, tärkeitä asiatietoja ja tervetulleita rahalähetyksiä, sanomalehtiä, jotka ovat välttämättömänä osana „jokapäiväisestä leivästämme“ j. n. e. Olipa ilma minkälainen tahansa, aina ovat he yhtä alttiita virkatoimessaan. Ennen vanhaan olivat postinkuljettajat autioilla maanteillä alituisessa vaarassa ryövärien takia, joita heidän kallisarvoinen kantamuksensa houkutteli. Useita kamalia postinryöväyksiä, jopa murhiakin on valitettavasti meillä Suo-

Kuva 10. Kirjeenkantaja Madrasissa Intiassa.

messakin sattunut. Jännittävintä oli postinkuljettajain elämä Pohjois-Amerikan „Suuressa lännessä“ niinä aikoina, jolloin siellä vielä oli harvassa kaupunkeja ja vielä harvemmassa rautateitä. Punaihoiset intiaanit ja valkoiset „kenttäritarit“ ryöstivät silloin kuin leikillä vain postivaunujen postin ja matkustajat. Sen vuoksi noina vaarallisina aikoina kaikkialla yleisesti postinkuljettajiksi valittiin rohkeita ja rivakoita miehiä, jotka olivat hampaisiin saakka asestetut.

Kuva 11. Siamilainen postiljooni.

Nykyään, rautateiden ja valtamerihöyrylaivojen ristiin rastiin leikatessa maapallon maita ja meriä on postinkuljetuksen turvallisuus sekä nopeus verrattomasti paremmalla kannalla. Kirje kulkee nykyään maanosasta toiseen yhtä monessa viikossa, jopa päivässäkin kuin ennen kuukausissa.

Mutta Ihmeitten maassa on postinkuljetuksen kehitys vielä ennallaan. Sivistyksessä korkealle kohonneiden maiden, kuten esim. Intian ja Siamin suurissa

kaupungeissa on se tosin järjestetty europalaiseen tapaan, mutta kirjeenkantajan puku on tietysti sovitettu maan olojen mukaan. Madrasissa esim. hä-

Kuva 12. Postinkuljettaja Etelä-Afrikassa.

nellä on turbaani, vaalea villatakki ja valkoiset pumpulihousut, ja ahkerat jalat ovat paljaat. Puku on kuumuuden takia niin ohut kuin suinkin. Hänen siamilainen virkaveljensä suojaa kulkiessaan itseään

auringon polttavilta säteiltä leveällä palmunlehdellä tai paperisella päivänvarjostimella.

Sivistykselle vasta avautuneissa maissa ei postinkuljettajan työ ole helppoa. Jokunen valkoinen lähetyssaarnaaja Sisä-Afrikassa tahi uudisasukas Australian takamaissa haluaa saada kirjeitä kaukana asuvilta ystäviltään ja kuulla uutisia muusta maailmasta, ja heitä varten on koetettu laittaa miten kuten säännöllinen postinkulku. Etelä-Afrikassa musta juoksija pistää kirjeen tai postikääryn halkinaisen sauvan nenään ja ravaa kymmeniä peninkulmia levähtämättä juuri ollenkaan, saattaakseen lähetyksen onnellisen vastaanottajan käteen. Tsulu-postiljooni on älykäs ja luotettava mies, jolle huoletta saa uskoa arvolähetyksiäkin siihen kangassäkkiin, jota hän kantaa olallaan. Keski-Afrikassa on jo paikoin rautateitäkin postinkuljetusta avustamassa, ja aarniometsiin ja ruohotasangoille on postitoimistoja perustettu. Niissä vastaanotetaan postilähetyksiä, joita nopeajalkaiset juoksijat kiidättävät lähimmälle rautatie- tai kauppa-asemalle.

Ennen rautateiden rakentamista risteilivät postivaunut halki Australian mantereen, ja silloin oli postinkuljettajalla monta kovaa koettavana. Kerran oli muuan virta tulvillaan, niin etteivät postivaunut voineet päästä sen yli vanhasta kaalamostaan. Mutta kuljettaja oli mies, jolla oli sydän oikealla paikallaan ja joka tiesi, kuinka hartaasti muusta maailmasta erotetut uutisasukkaat halasivat saada kirjeensä. Posti oli suljettuna tukevaan laatikkoon, ja

hän arveli että kunhan hän vain saisi sen jollakin keinolla virran yli, niin miehet kyllä jakaisivat postin keskenään. Hän koetti nakata köyden toiselle rannalle ensin jousen ja sitten pyssynkin avulla, mutta jokainen yritys oli turha. Eräällä matkustajista, skotlantilaisella siirtolaisella, oli koppipelimailansa mukanaan, ja hän pyysi saada vuorostaan koettaa onneaan. Kiinnittäen koppipalloonsa pitkän rih-

Kuva 13. Postinkuljettaja suksilla.

man nakkasi hän sen suoraan vaahtoisten vesien yli. Toisella rannalla odottavat miehet saivat pallon kiini ja vetivät luokseen rihman, jonka toiseen päähän oli kiinnitetty köysi ja tämä taasen oli tukevasti kiedottu postilaatikon ympäri. Sillä tavoin kulki posti kuin kulkikin virran poikki, ja riemuiten jaettiin kirjeet vastaanottajille.

Nykypäivinä on rautatie helpottanut postinkuljettajan huolia niinhyvin Australiassa kuin muuallakin;

mutta on tässä viidennessä maanosassa valtioita, joissa postinkuljetus vieläkin käy vanhaan tapaansa. Uuden Etelä-Walesin hiekka-aavikoilla kirjeenkantajan täytyy käyttää hiekkakenkiä ja kuljettaa mukanaan pientä telttaa, sillä hänen usein täytyy viettää yönsä taivas-alla. Uutisasutukset ovat siellä vielä niin harvassa ja kaukana toisistaan, että niissä kaikissa käyminen veisi paljon aikaa; sen vuoksi on teitten varsille vanhojen puiden kylkiin kiinnitetty yksityisiä postilaatikkoja, joihin postinkuljettaja panee kirjeet ja joista asianomaiset käyvät ne perimässä — aivan niinkuin monin paikoin meillä Suomessa näkee talojen ja torppien kohdalla samallaisia laatikkoja, joihin postinkuljettaja ohi ajaessaan heittää sanomalehdet.

---

4. Erilaisia soittimia.

„Sävel, sä huojenna huoliani,
saattaos lepohon sydämeni!“

laulaa runoilija. Tätä sävelten tuottamaa huojennusta hän on tuntenut sivistyskansain hienostunutta taidemusiikkia kuullessaan; mutta kaukana olisi lepo hänen sydämestään, jos hänen korvansa vierellä äkkiä räjähtäisi jokin niistä merkillisistä raakalaissoittimista, joita Ihmeitten maassa tavataan.

Kuva 14. Kiinalaisten „kultainen torvi“.

Vanhoilla juutalaisilla oli „shofar“ niminen torvi tärkein soittokalu. Se oli jonkinmoinen trumpeetti tai kornettitorvi ilman näppäimiä. Yleensä eivät juutalaiset „shofaria“ kuitenkaan käyttäneet soitannollisiin tarkotuksiin. Se antoi selvän, kimakan ja läpitunkevan äänen, jonka vuoksi sillä kutsuttiin uskovaisia jumalanpalvelukseen, innostutettiin sotilaita

taistelun tuoksinassa tahi annettiin merkki jonkin muun juhlallisen toimituksen alkamisesta. Se oli tehty häränn- tai lehmänsarvesta, vaikka välistä käytettiin siksi oinaankin kierteistä sarvea. Suurina ilojuhlina ja kiitospäivinä kajahteli toisinaan sadastakin „shofarista“ soitto semmoinen, että kernaasti uskoi Jerikon muurien sen pauhusta kukistuneen.

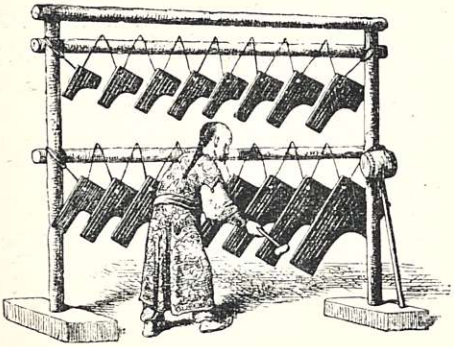

Kuva 1. Kiinalainen piano.

Kiinalainen soittelee hyvin yksinkertaisilla soittimilla, joiden tarjoama „taidenautinto“ sangen vähän miellyttää europalaisen korvaa. He saattavat tuntikauden rämpyttää rumppua ja olla siitä ylen ihastuksissaan. Muita soittimia on jonkunlainen kitara eli mandoliini, josta lähtee yksitoikkoisesti helähtävä ääni, sekä „kultainen torvi“ — trumpeetin tapainen soitin, joka alkuaan tehtiin suorasta lehmänsarvesta. Etevin kuitenkin soittimista on piano, josta saakin koko verran sointuisampia säveliä. Sen muodostaa iso puuteline, josta riippuu kahdessa rivissä asteettain suurenevia ja sen kautta „viritettyjä“ metallilevyjä, 8 aina rivissään. Näitä kalkutellaan puuvasaralla, ja niillä voi

todella soittaa yksinkertaisimpia sävelmiä. Meilä on lasten leikkikaluna yleisesti tunnettu samallainen pieni soitin, jossa metallilevyt ovat molemmista päistään kiinnitetyt puualustaan.

Keski-Afrikan asukkaiden mielisoitin on rumppu. Siinä on joko kaksi kalvoa, jolloin sen nimenä on „tam-tam", tahi vain yksi, jolloin se muistuttaa kömpelötekoista patarumpua. Neekerit soittelevat myöskin jonkinlaista harppua sekä ruovosta tehtyä huilua.

Kuva 16. Soittimia Keski-Afrikasta.

Niin vanhan sivistyksen omistava kansa kuin hindukansa on kuitenkin, omituista kyllä, ihastunut aivan arvottomaan musiikkiin. Heidänkin mielisoittimensa on „tam-tam", tuo rämisevä-ääninen kaksipuolinen rumppu, jota he uskonnollisissa juhlissaan paukuttavat sellaisella vimmalla että kuulijatkin tulevat vallan raivoon. Käärmeenlumoojat käyttävät huiluntapaista soitinta, jonka alakuloisilla, pitkäveteisillä äänillä on todella ihmeellinen vaikutus noihin inhottaviin, myrkylli-

siin matelijoihin. — Malaijilainen orkesteri on jo paljon korkeammalla asteella, sillä siinä yhtyy koko joukko erilaisia soittimia esittämään moniäänisiä „sävellyksiä“. „Tam-tamit“, helähtävät kattilat ja sävelpöydät säestävät siinä viulunsoittajaa, ja kokonaisvaikutuksesta voi sanoa Savon ukon tavalla että se „ei ou hullumpoo“. Viulusta puhuessamme voimme vieressä olevassa kuvassa nähdä sen alkumuodon. Sen nimi on „rehab“ eli „rebek“ ja toivat maurilaiset sen Espanjaan 13 vuosisadalla. Se on ikivanha ja vieläkin käytännössä oleva arapialainen soitin, jossa on kolme kieltä (välistä vain yksi), jotka antavat karhean ja kovan äänen

Kuva 17. „Rehab“.

5. Veneitä.

Ensimmäisen veneen rakentaminen on kaikkein suurimpia keksintöjä ihmiskunnan historiassa. Joet, järvet ja meret olivat ihmisen vihollisia niin kauvan kun veneitä ei ollut, sillä ne estivät häntä vapaasti vaeltamasta. Mutta niin pian kun ensimmäinen veden päällä liikkuva kulkuneuvo auttoi hänet esteen yli, oli kosteasta elementistä tullut hänen ystävänsä, se lyhensi ja oikaisi arvaamattomasti hänen tietänsä. Ensimmäinen vene oli yksinkertaisesti ajopuu, jommoisilla jotkut villit kansat vieläkin kulkevat vetten yli, meloen sitä käsillään tahi puunoksilla. Myöhemmin sidottiin useampia puunrunkoja yhteen, ja niin syntyi lautta. Tällaisen aluksen kulkua voi jo ohjata joko irtonaisen tai kiintonaisen pienemmän puun eli peräsimen avulla. Sittekun ihmiset olivat keksineet tulen käytön ja oppineet valmistamaan itsel-

Kuva 18. Alkuperäinen venemuoto Afrikassa.

leen työaseita, kykenivät he kovertamaan puunrungon yhdeltä puolen ontoksi ja saivat siten kanootin, joka on varsinaisen venheen alkuperäinen muoto. Aluksi tämä oli tasapäinen, mutta sitten opittiin nopeuden enentämiseksi veistämään keula ja perä suipoiksi. Seuraava aste oli, että valmistettiin oikeat lavalliset airot ja pystytettiin kanoottiin masto, jo-

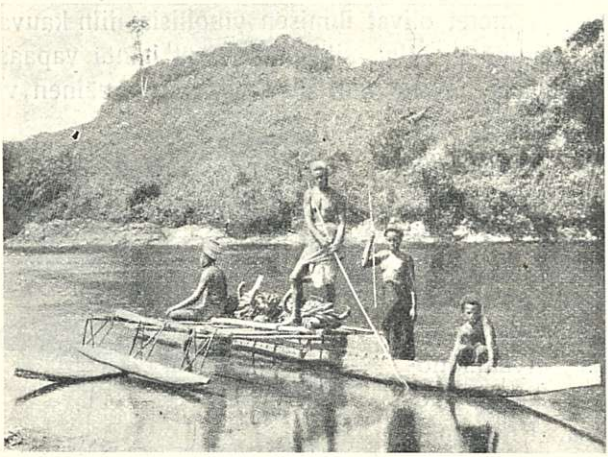

Kuva 19. Vene Fidshi-saarilta.

hon kiinnitettiin kudottu purje. Miljoonat jäsenet ihmiskunnassa käyttävät tällaista ontosta puusta tehtyä kanoottia vielä nykyäänkin ainoana vesikulkuneuvonaan.

Tästä asteesta on alkanut suunnaton kehitys. Kanootista kehittyi mitä erilaisimpia aluksia, jotka rakennettiin palkeista ja laudoista ja vihdoin raudasta

ja teräksestä; ja käyttövoimaksi tuli suurimpiin aluksiin airojen ja purjeiden asemasta höyry. Kehityksen tähänastisena huippuna ovat hirvittävät „Dreadnought"-nimiset sotalaivat, suunnattomat 50,000 tonnin vetoiset valtamerialukset sekä pienet sirot moottoriveneet.

Ihmeitten maassa ollaan vielä enimmäkseen pysähdytty hyvin vanhoihin muotoihin. Kullakin kansalla on oman-malliset veneensä, riippuen niiden

Kuva 20. Vene Uudesta Guineasta.

asuman maan ilmanalasta ja elintavoista. Grönlannin eskimo lähtee kalastamaan hylkeennahkaisessa „kajakissa", joka on niin kevyt että mies voi sen olallaan kantaa. Yhtä kevyt on punaihoisen intiaanin tuohesta kyhätty „piroogi", jolla hän viilettelee kuohuisia virtoja pitkin. Tyynen meren Fidshi-saarelaiset tukevat kiikkeriä palkoveneitään niiden laitaan kiinnitetyillä varakanooteilla, jotka sallivat nostaa purjeenkin purteen. Ihmissyöjillä Keski-Afrikassa

ja monilla Australian saarilla on erityisiä kanootteja rauhan ja sodan tarpeita varten. Edelliset ovat isoja, jykeviä sekä usein runsaasti koristeltuja, jälkimmäiset pitkiä, kapeita ja kevyitä, jotka voivat kuljettaa paljon sotilaita mutta samalla olla hyvin nopeakulkuisia. Uuden Guinean asukkailla oli ennen samallaisia sota-aluksia, mutta nykypäivinä he rakentavat kanoottinsa melkein yksinomaan rauhallista kauppaliikettä varten ja kuljettavat niillä banaaneja y. m. siunatun saarensa tuotteita europalaisten perustamiin kauppapaikkoihin.

Perin monet Afrikan joista ovat kuivana (kesä-) aikana niin tyhjät vedestä, että ne ovat miltei kuivillaan ja sadeaikana (talvella) taas aivan tulvillaan, niin että maan asukkaat eivät ole voineet luoda mitään heille erikoisia venetyyppejä. Ihmissyöjäin sota- ja rauhakanootit edustavat Afrikassa korkeinta kantaa; alhaisimmalla asteella sen sijaan ovat kenties ambatshien puunrungoista kokoonkyhätyt lautat, joilla he käyvät kalastamassa (kuv. 18).

Kiinalaiset ovat uutterata ja kelpo kansaa, joka osaa mainiosti käyttää hyväkseen suunnattoman maansa monilukuisia virtoja ja keinotekoisia kanavia. Tiheimmin asutuissa maakunnissa elää paljon ihmisiä tykkänään lautoilla, joilla he harjoittavat puutarha- ja maanviljelystäkin vähäisissä multapenkeissä. Heidän kalastusveneensä ovat eräänlaisia isoja, litteäpohjaisia ruuhia, joiden kokkaan laitetussa telineessä riippuu verkkohaavi, joka tavantakaa upotetaan veteen ja nostetaan jälleen ylös useinkin täynnä kaloja.

---

6. Koulut ja koulunkäynti.

Vasta sitten kun pojat ja tytöt ovat kääntäneet selkänsä koulun oville, huomaavat he, että koulunkäynti oli heidän nuoruutensa hauskin aika. Niin kauvan kun sitä oli kestänyt, oli se tuntunut heistä kiusalliselta myllyltä, jossa heitä jauhettiin ja hierottiin ja kiusattiin kaikella tapaa. Läksyjä, läksyjä, läksyjä aina vain, niiden lukemista ja kuulustelemista aamusta iltaan, päivästä päivään ja vuodesta vuoteen! Vasta perästäpäin he ihmeekseen keksivät, että ovat koulussa koonneet tietoja, joista on hyötyä koko elämänajan, että koulun leikit ja harjotukset ovat kaikkein ihaninta ajanvietettä ja että he siellä ovat solminneet ystävyydenliittoja, joista on iloa ja apua koko iäksi.

Tällaisia ovat nuorison kokemukset melkein kaikkialla. Eikä koulunkäynnissä eri maissa olekaan suurta eroavaisuutta, sillä opetusta ja kuria täytyy niissä kaikissa olla, vaikka kunkin maan sivistyskanta ja erikoiset olot luovat tietysti monenlaisia vaihteluja.

On sanottu että valkoinen mies ei aina tuo pelkkää siunausta keksimiinsä „uusiin“ maihin, mutta järjestetty kouluopetus on ehdottomasti siunausta,

sen tajuavat esim. Pohjois-Queenslannin mustat lapsoset. Erinomainen asia onkin, että juuri näiden pienoisten hyväksi on riennetty tekemään jotakin, sillä Australian alkuasukasrodun arvellaan olevan katoava, sukupuuttoon tuomittu kansa. Tämä on mitä kolkoin kohtalo mille kansalle ja rodulle tahansa, ja sen vuoksi koetetaankin sitä sivistää ja sen lapsia kohottaa ylös vanhempien tietämättömyydestä, toi-

Kuva 21. Pohjois-Queenslannin lapsia koulussa.

voen että rotu sen kautta voitaisiin säilyttää elämässä. Noilla pienillä mustilla lapsilla on kova työ, sillä ennen valkoisen miehen maahantuloa ei tässä viidakkojen maassa ollut mitään kouluja eikä opetusta.

Sellaisissa ikivanhoissa maissa kuin Intiassa ja Egyptissä, joissa sivistys oli korkealla jo niinä etäisinä aikoina, jolloin Europa vielä oli raakalaisuuden

tilassa, on tietysti koululaitoskin vanhastaan etevämpi kuin eilispäivän villikansoilla. Egyptissä on kaksi suurta yliopistoa Kairossa ja Khartumissa (viimemainittu perustettu siellä surmatun sankarin kenraali Gordonin muistoksi), ja alemmalle opetukselle alkeiskou-

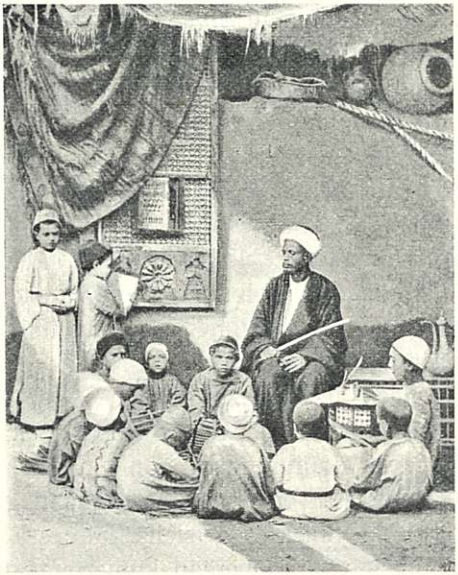

Kuva 22. Muhamettilainen koulu Kairossa.

lusta alkaen omistetaan suurta huomiota. Monissa Kairon muhamettilaisissa kouluissa ilahuttaa silmää oppilasten värikkäät puvut, hienot savenvaluntateokset ja kauniit puuleikkaukset. Mutta todennäköistä on, että ankaralta näyttävä opettaja kepillänsä hel-

pottaa oppilailleen oppimisen vaivoja, noudattaen vanhaa kasvatusopillista ohjetta: joka vitsaa säästää, se vihaa lastaan.

Kuten muhamettilainen, istuu buddhalainenkin opettaja Intiassa ja Kiinassa keskellä pienten oppilaittensa muodostamaa piiriä. Kiinassa opetus on perinpohjainen ja supistuu alkuasteella aapiston oppimiseen, joka onkin hyvin vaikeata, sillä kiinankielessä ei merkitä yksityisiä kirjaimia, vaan jokaisella sanalla on oma merkkinsä. Kurinpito koulussa on täsmällinen. Ensin saa laiska tai huolimaton oppilas lempeän mutta vakavan varoituksen, koetetaanpa sellaisia palkintojenkin avulla kiihottaa ponnistamaan voimiansa. Jolleivät nämä keinot auta, saa syntipukki olla polvillaan koko luokan edessä tai toisinansa ovella, kunnes sytytetty tikku on palanut määrättyyn kohtaan asti. Mutta jos oppilas pysyy edelleen paatuneena, antaa opettaja hänelle kepistä. Kiinassa pitää nuorten osottaa käytöksessään alamaista kunnioitusta vanhempia henkilöitä kohtaan ja tälle hyvälle tavalle pannaan alku koulussa; kouluun tullessa ja sieltä lähtiessä menevät kaikki oppilaat vuoron perään kumartamaan syvään opettajalleen. Nuo vanhamaisen arvokkaan näköiset veitikat pitkine palmikkoineen, patalakkineen, pitkine kauhtanoineen ja paksupohjaisine huopatallukoineen näyttävät syvästi tuntevan totuuden vanhassa sananlaskussa: elämä on lyhyt, mutta taito pitkä.

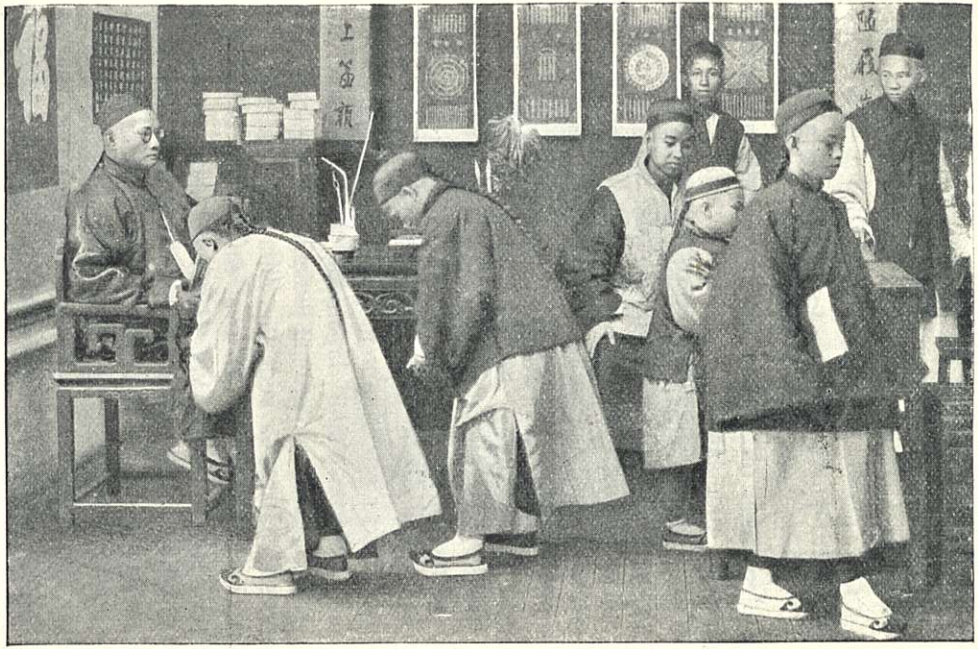

Kuva 23. Kiinalaisia koulupoikia koulusta lähdössä.

7. Erilaisia kulkuneuvoja.

Japanissa on niin vähän hevosia, että niiden omistamista pidetään suurena ylellisyytenä. Sen vuoksi tässä maassa vetojuhtina toimivat miehet. Rattaat, joiden nimenä on „jinriksha“, ovat kaksipyöräiset ja erittäin keveät. Pienikokoiset, leveäharteiset ja jäntevät vetäjät jaksavat juosta tuntikausia levähtämättä, kulkien peninkulmankin nopeudella tunnissa. Helteen ja suuremman joutuisuuden takia he ovar erittäin kevyesti puetut: päätä suojaa iso sienen näköinen ruokohattu ja ruumista väljä takki ja lyhyet housut. Juostessaan he laulavat yksitoikkoista säveltä. Ajurimaksu on erittäin halpa, n. 10 penniä kilometriltä. Mutta elämä Japanissa onkin erittäin huokeata; nuo väsymättömät juoksijat elävät yksinomaan riisistä, kalasta ja vedestä. Siitä huolimatta he 4—5 peninkulmaa juostuaan ovat miltei yhtä virkeät kuin matkaa alottaessaankin. Luonteeltaan he ovat aina iloisia ja kohteliaita, ollen siinä ilahuttavana vastakohtana meidän kaupunkilais-ajureillemme. — Samallaisia ajopelejä tavataan useissa Kiinan europalaisille avatuissa satamakaupungeissa sekä Etelä-Afrikassa. Musta vetäjä Kap-kaupungissa on ulkomuodoltaan pelottavan näköinen, hän kun kantaa koris-

tuksena päässään parin suuria puhvelihärän sarvia ja nilkoissaan heliseviä kalistimia.

Sivistykselle vasta avatuissa maissa on matkustamisen suurimpana haittana teitten puute. Tämä onkin syynä siihen, miksi enimmät niissä käytetyt kulkuneuvot näyttävät meistä niin kömpelöiltä. Niiden pitää olla jykeviä kestääkseen tiettömillä taipaleilla, ja vetäjinä useimmiten käytetään hitaita, mutta

Kuva 24. „Jinriksha"-mies Etelä-Afrikasta.

sitkeitä ja voimakkaita härkiä. Etelä-Afrikassa näkee usein kaksikymmentäkin härkää valjastettuna suunnattomien katettujen vaunujen eteen, mutta toisenlainen ajopeli ei kelpaisikaan, kun täytyy matkata teitä pitkin, jotka ovat kivisiä kuin virran rannat, halki määrättömäin hiekka-aavikoiden ja poikki kuohuvien virtojen. Alkuasukasten kulkuneuvot ovat vielä merkillisempiä. Rumempaa ja hitaampaa ajo-

peliä ei voi kuvitella kuin se, jota tsulu-neekerit käyttävät. Pari kolme jykevää hirttä kiinnitetään yhteen lautaksi, niiden sivuille pystytetään muutama tanko jonkunmoiseksi häkiksi, ja tätä rakennusta kiskoo härkäpari korkeintaan kolmen kilometrin nopeudella tunnissa.

Kuumissa maissa ei yleensä pidetä kiirettä matkoilla yhtä vähän kuin muissakaan toimissa. Rautateitä ei ole lyhentämässä etäisyyksiä, ja mitä tänään

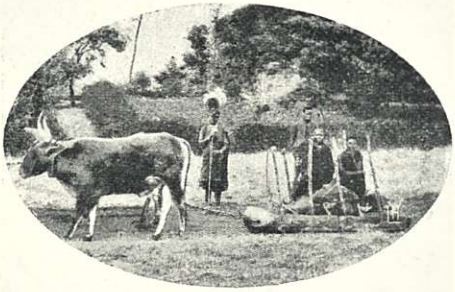

Kuva 25. „Matala mutta varma". — Tsulujen ajopeli.

ei tule tehdyksi, se huoletta lykätään huomiseksi. Niinkin vanhassa sivistysmaassa kuin Intiassa käytetään vieläkin hitaasti astelevia härkiä matkustukseen ja kuormien kuljetukseen. Kevyin laji rattaita on nimeltään „raickla" ja niitä käyttävät pikalähetit. Burmalaiset „kiessit" panevat ajattelemaan, että niillä arvatenkin arkki-isä Noak kuljetti lastia arkkuunsa. Ne ovat tehdyt jykevistä palkeista ja heiluvat lähes miehenkorkuisen, perin vanhanaikaiselta näyttävän pyöräparin päällä. Niiden yli on pingoitettu kangasta tel-

taksi suojelemaan auringon helteeltä. Jonkun verran sirompia ajopelejä käytetään Kiinassa, vaikka siellä pyörät vuorostaan ovat leveät kuin siipihöyrylaivojen siivet. Nopeus on sentään toisellainen, sillä Kiinassa on jotenkin hyvät maantiet ja vetäjinä käytetään hevosia.

Eräissä Uuden maailman maissa on tasakäynti vielä tavallinen ajotapa. Meksikon härkävaunu ei ole burmalaista vaunua rahtuakaan parempi, mutta hyvinvoivat farmarit ja kaivosisännät käyttävät toista, mukavampaa matkustamistapaa. Kulkuneuvon muodostaa iso kantotuoli, joka on sisustettu patjoilla ja tyynyillä ja jossa huoleti voi olla pitkänäänkin. Vetäjinä käytetään joskus härkiä, mutta enimmäkseen vahvoja, virkkuja muuleja tai ponyhevosia. Tallainen matkustamistapa on jo kauan ollut tunnettu Pohjois-Amerikan itäosissa.

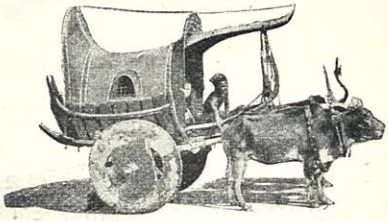

Kuva 26. Burmalaiset rattaat.

Maailman hauskimpia kulkuneuvoja on eskimoiden koiravaljakko. Vetäjinä käytetyt koirat ovat väkeviä ja älykkäitä, vaikka tavoiltaan ja ahneudeltaan suuresti suden kaltaisia. Reki muistuttaa lappalaisten pulkkaa ja kulkee virmojen vetäjäinsä perässä kuin nuoli hankia pitkin. Valjakon etunenässä kulkee aina johtajakoira, joka on vanha ja kokenut ja

jota toiset koirat tottelevat paljon enemmän kuin ajajaa. Tämän tärkeimpänä tehtävänä onkin kurinpito, sillä nuo haukkuvat „hummat“ ovat alati halukkaat tappelemaan keskenänsä, eikä siinä tuoksinassa armoa anneta, vaan heittää joukosta heikoin usein henkensä susimaisten toveriensa hampaissa. Koirain käpälät verhotaan haavojen ja kulumisen estämiseksi

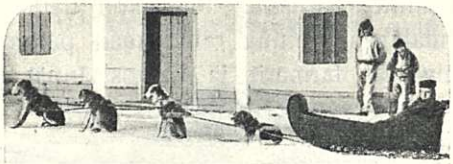

Kuva 27. Koira-ajopeli.

hylkeennahkaisilla tallukoilla ja näin varustettuina kulkevat he keskimäärin 25 kilometrin nopeudella tunnissa. Tavallisesti valjastetaan kuusi koiraa reen eteen. Koirain käyttäminen vetojuhtina kylmissä, tiettömissä maissa on huomattu tarkotuksenmukaisimmaksi; ja tuskin lähtee ainoatakaan napaseuturetkikuntaa matkalle varaamatta koiravaljakkoja viimeisimmäksi kulkuneuvokseen.

8. Kalastus- ja metsästystapoja.

Kalastamisen ja metsästämisen elinkeinot ovat yhtä vanhoja kuin ihminen itse, joka niitä harjottaa. Jokaisella ihmisellä ja kansakunnalla on omat lintujen, maaeläinten ja kalojen pyydystämistapansa, vaikka niiden välillä tietysti on paljon yhtäläisyyksiä. Kanadan punaihoinen intiaani pyytää tuohikanootistaan kaloja pitkään varteen kiinnitetyllä haavilla. Kolumbia-joessa, joka Pohjois-Amerikan Kalliovuorilta virtaa Tyyneen mereen, asetetaan virtaan isoja myllynrattaan tapaisia pyöriä, jotka pyöriessään lennättävät niiden vesikomeroihin käyneet lohet kauvas rannalle. Tämä on valkoisen miehen tapa pyytää kaloja vaivatta ja sukkelaan, sillä lohenkalastus tällä virralla on kukoistava elinkeino. San Fransiskon ja Sitkan välillä Tyynen meren rannalla uiskentelevat kalat toisinaan suunnattomissa parvissa rannikolle. Silloin hyppäävät intiaanit kanootteihinsa ja soutavat ulommaksi merelle. Vähitellen he kuitenkin kääntyvät maata kohti ja tultuaan lähemmäksi kaloja alkavat pieksää vettä airoillaan ja pitää muutenkin hirvittävää elämää. Säikähtyneet kalat hyppelevät ylös vedestä ja putoavat suurin joukoin veneisiin.

Etelä-Amerikassa jotkut intiaaniheimot kalastavat joutsella ja nuolilla. Meikäläisestä tuntuisi käytännöllisemmältä kalastaa verkolla tai ongella, sillä sadottain nuolia menee vuodessa jokaiselta kalastajalta hukkaan. Mutta ehkäpä intiaanit tällöin ajattelevat enemmän urheilua kuin saalista. Samallainen kalastustapa on Tahiti-saaren asukkailla Etelä-

Kuva 28. Kalastusta Intiassa.

meressä, jotka käyttävät jonkunlaista harpuunaa, sekä Australian papuaneekereillä, jotka kalastavat keihäällä. Näissä tapauksissa ei ole vaaraa pyydysaseen hukkautumisesta, sillä edelliseen on kiinnitetty nuora, jälkimäiseen puukoho. Naiset Malua-saarella, joka kuuluu Samoa-saaristoon, ovat mainion taitavia kalastamaan paljain käsin. Kiinnitettyään vasun selkäänsä he kahlaavat veteen ja asettuvat avaraan puoliympyrään, jonka sisään voi varmasti odottaa

kalojen jäävän. Sitte alkaa tämä piiri nopeasti siirtyä rantaa kohti, ja kirkkaassa vedessä voi hyvästi nähdä kalojen uiskentelevan. Vikkelästi sieppaavat naiset säikähtyneitä kaloja käsillään kiini ja nakkaavat ne selässään olevaan vasuun. Indus-virran varsilla asuvat hindut uivat virran veteen mukanaan saviruukku ja haavi ja jäävät sinne kaloja pyydystämään siksi

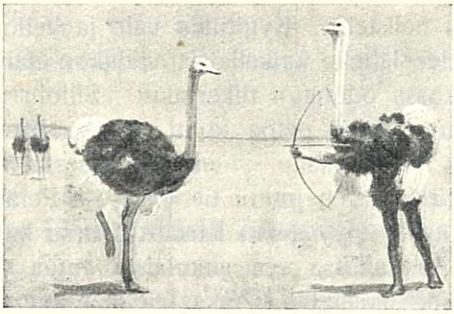

Kuva 29. Kamelikurjen pyyntiä.

kun ruukku on tullut täyteen. Usein ei kalastajasta näy muuta kuin pää, haavin varsi ja ruuhen kaitanen suu.

Metsästämisessä riippuu pyytäjän onni tykkänään sen eläimen tavoista, jota hän väijyy. Vaarallisin kaikista pyydettävistä eläimistä on villi metsäkarju, jonka kuitenkin mikä intiaanilainen sianpistäjä hyvänsä kykenee surmaamaan. Pelottavimpia on myöskin krokotiili, jota arapialaiset pelkäämättä keihästelevät Niilin ja sen sivujokien vedessä. Raivokkain ja notkein kaikista pedoista on Intian kuningastiikeri, jota tavallisesti pyydystetään norsujen selästä,

metsästäjäin keinuessa turvallisesti korkealla tämän eläimen kantamassa tornissa. Burman ja eräitten toisten Intian seutujen asukkailla on jännittävämpi pyyntitapa. Pilkko pimeänä yönä he lähtevät viidakkoon, jossa tietävät tiikerin asustavan, ja heidän edellään käy yksi joukosta kantaen päähänsä kiinnitettyssä nauhassa pienia kyntteliä, jotka vilkkuvat kuin virvatulet, sekä kädessään kelloa, jota hän lakkaamatta helistelee. Kynttiläin valo ja kellon kilinä houkuttelee lähelle kaikellaisia viidakon eläimiä, niiden joukossa odotetun tiikerinkin. Silloin ampuvat kaikki metsästäjät petoa kohti, joka, vaikkei siihen paikkaan kaatuisikaan, yhteislaukauksesta hölmistyneenä kiireimmiten puittii tiehensä. — Peräti huvittavalla tavalla pyydetään Etelä-Afrikassa kamelikurkea ja Australiassa sen sukulaista emua. Tietäen etteivät mitenkään voisi takaa-ajolla saavuttaa näitä nopeajalkaisia lintuja, turvautuvat alkuasukkaat viekkauteen. He pukeutuvat ennen pyydetyn kamelikurjen tai emun nahkaan, joissa on kaikki höyhenet jälellä, ja pää keppien avulla uljaasti pystyyn kohotettuna lähestyvät valepukuisina saalistaan. Nämä linnut ovat hyvin typeriä (tunnettua on miten esim. kauvan ajettu kamelikurki voi pistää päänsä pensaaseen luullen siten olevansa pyytäjiltä piilossa), ja ne uskovatkin turvallisesti, että lähenemässä on vain joku heimolaislintu. Tarpeeksi likelle tultuaan metsästäjä jousella ja nuolella tai niiden puutteessa isolla kivellä kaataa saaliinsa.

Kuva 30. Afrikalaisia hiuspukemuksia.

9. Kummallisia hiuspukemuksia.

Huvittava ilmiö on, että kuumissa maissa, joissa ilmanala sallii ja vaatiikin hyvin kevyen vaatetuksen, molemmat sukupuolet sen sijaan omistavat mitä suurinta huolta hiustensa hoidolle. Kylmien napaseutujen miehiset asukkaat sitävastoin eivät kiinnitä tukkaansa vähintäkään huomiota; korkeintaan he saattavat ajatella, että pitkä ja ruokkoamaton tukka voi olla hyvä lämmittämään päätä. Lauhkeassa vyöhykkeessä asuvat sivistyneet kansat ovat ainoat, jotka antavat tukalle sen arvon ja hoidon, joka sille kauneuden ja luonnon vaatimusten mukaisesti on tuleva.

Eskimolaiset tavallisesti kokoavat hiuksensa nupiksi päälaelle, solmiten ne yhteen nahkanauhalla ja antaen usein kaksi letitettyä palmikkoa riippua

kummallakin korvallisella. Guyana-intiaanit Etelä-Amerikassa koristavat juhlatiloissa tukkansa papukaijan höyhenistä tehdyllä komealla kruunulla. Pohjois-Amerikan intiaanit pitävät tukkansa pitkänä, työntäen siihen haukansulkia sotilaallisen arvon merkiksi. Venäläiset talonpojat samoin kasvattavat hiuksensa pitkiksi vanukkeisiksi suortuviksi, niin että heillä näyttää olevan leijonanharja hartioillaan.

Kuva 31. Malaijilainen hiuspukemus.

Varsinaiset hiustaiteilijat kuitenkin tavataan Afrikan ja Aasian kuumissa osissa sekä Tyynen valtameren saarilla. Seikka kai lienee se, että kun ihmisillä siellä ei ole suurta huolta vaatetuksesta, he tyydyttävät kauneusaistiaan mitä omituisimpia hiuspukimuksia laitellessaan. Aivan uskomatonta on europalaisen mielestä se vaivannäkö, jonka he omistavat tukalleen. Latooka-heimossa esim., joka asuu ylisen Niilin varrella, mies tarvitsee kokonaista 8—10 vuotta saattaakseen hiuslaitteensa täydelliseen kuntoon. Miesten mielikuosi tässä sotaisessa heimossa on tietysti kypäränmuoto, joka saavutetaan siten, että päähän kiinnitetään tämän-muotoinen kehä, jonka yli tukka saa vapaasti kasvaa. Kun kypäri vihdoin on valmis,

koristetaan se erivärisillä helminauhoilla ja kruunataan kiiltävällä vaskihelyllä tai kamelikurjen sulalla.

Useimmat Keski-Afrikan heimot eivät kammo mitään vaivoja eikä ruumiillisiakaan kipuja saadakseen oikein pelottavan näköisen hiuspukemuksen. Muuan tukkalaite syntyy siten, että nahasta leikataan kaksi suikaletta, jotka kierretään häränsarven muotoon ja kiinnitetään kummallekin ohimolle; näiden ympäri punotaan tukkaa niin vahvalta kuin riittää ja lisäksi pannaan paksu kerros savivellissä kastettua ruohoa. Toiset pitävät kauniimpana kiertää villavat kiharansa pitkiksi puikoiksi, niin että pää muistuttaa piikkisikaa. Ugandassa oli kerran kuningas, joka oli laittanut tukkansa kukonheltan muotoon ja oli siitä niin ylpeä, että tuomitsi julmaan kidutuskuolemaan erään ministerinsä, joka oli julennut matkia hänen helttaansa. Sotaisalla bari-kansalla ei ole aikaa tällaisiin joutavuuksiin: sen miespuoliset jäsenet tyytyvät ajamaan päänsä paljaaksi, jättäen keskelle päälakea töyhdön, johon linnunsulkia kiinnitetään. Bornukansan (Sudanissa) naiset palmikoivat tukkansa kolmeksi pitkäksi pystysuoraksi palmikoksi, joista yksi töröttää keskellä päälakea ja toiset kummallakin korvallisella, ollen kaikki vahalla jäykistetyt ja indigolla värjätyt. Toiset heimot rakastavat kiharoitua tukkaa ja ollakseen vielä enemmän villakoiran näköisiä sitovat tukkansa höyhenistä punotulla nauhalla. Abessinian miehet ja naiset tyytyvät pitämään tukkaansa kovasti rasvattuina palmikkoina.

Muoti on kaikkivaltias Länsi-Afrikassakin, ja siellä varsinkin voi seurata sen kaikkia vaihteluja. Ihmeellistä on nähdä, kuinka jotkut niistä todella kaunistavat kantajaansa. Meikäläinen ihmetteleisi noita kruunun, kypärän, turbaanin, pullon tai kolmisakaraisen heinähangon näköisiä hiuspukimia nähdessään, kuinka ollenkaan on ollut mahdollista saada sellaista aikaan. Mutta salaisuus on siinä, että päähän kiinnitetään näiden esineiden mukaan muovail-

Kuva 32. Tsulu-naisia.

tuja nahkakehyksiä, joiden yli hiukset huolellisesti kääritään, käyttäen vahvennuksena ruohoa ja sideaineena ihraa tahi savea. Sellaiset hiuslaitteet tarjoovat silmälle parempaa nautintoa kuin hajuaistille. Tsulujen keskuudessa ovat miehet ja naiset yhtä turhamaisia tukkansa suhteen, joka laitetaan mitä mielikuvituksellisimpiin muotoihin. Mutta kun niiden kasvaminen vaatii pitkiä aikoja ja he ovat niistä tietysti hyvin arkoja, niin ihmettelee ehkä moni, kuinka he ollenkaan voivat nukkua turmelematta niitä maates-

saan. Tämä vaara estetään siten, että he valmistavat itsellen puusta päänalusen, johon on keskelle koverrettu aukko; tähän sovitetaan maatapannessa niska, ja pää tulee silloin lepäämään vapaasti ilmassa.

Etelämeren saarilla tapaa erittäin aistikkaita tukkalaitteita. Tahiti-saarten naiset palmikoivat pitkän ja vahvan tukkansa aivan niinkuin maalaistytöt meillä ja solmivat väliin kauniita kukkasia. Tällainen itsessään yksinkertainen laitelma tekee erittäin viehättävän ja juhlallisen vaikutuksen. Samoa-saarella sen sijaan sekä miehet että naiset käyttävät paljon vaateliaampia hiuspukemuksia. Paitsi omaa kasvavaa tukkaansa he valmistavat irtotukasta suunnattomia peruukeja, jotka sovitetaaan luonnollisen tukan päälle ja koristetaan kyynärän pituisilla linnunsulilla. Naisilla on kaksi hiuskuosia. He joko pitävät tukkansa lyhyenä ja punaiseksi värjättynä peittäen sen tykkänään kukkasilla, tahi kasvattavat sen pitkäksi ja kasaavat päälaelle heinäru'on tapaiseksi töyrääksi, kiinnittäen otsaan pensaanvarpuja koristeeksi. Sellaiset tukkalaitteet, yhdessä kukista ja lehvistä sommiteltujen „pukujen“ ynnä marjoista ja eläinten ham-

Kuva 33. Samoalainen tyttö.

paista tehtyjen kaula- ja ranneketjujen kanssa, ovat hyvin viehättävän näköiset. Malaijilaiset sitovat tukkansa nupiksi niskaan ja kantavat päälaellaan jonkinlaista kukkalautaa.

Japanin naiset eivät juuri käytä vieraita koristuksia hiuspukemukseensa. He ajavat tukkansa otsalta noin kolmen sentimetrin verran paljaaksi ja kokoavat sen sivuilta ja takaa keskelle päälakea nupiksi, jonka kiinnittävät kullasta tahi kilpikonnanluusta tehdyllä neulalla. He eivät pyrikään parantelemaan luontoa, vaan luottavat enemmän pukujensa siroon sommitteluun. Melkein yhtä vaatimattomia tukkansa suhteen ovat yleensä kiinalaisnaisetkin. Pohjois-Kiinassa he sukivat sen takaraivolle ja kääntävät siellä teekannun tapaiseksi nutturaksi, joka koristetaan kirjavilla kukkasilla. Kaakkois-Kiinassa, kuten esim. Fuchowin tienoilla, naiset sitävastoin rakastavat suurempaa loistoa ja kiinnittävät nutturaan kaikki kulta-, hopea- ja jalokivikorunsa. Kiinalaisten miesten niskapalmikko on kautta maailman kuulu; kun Kiinan uusi hallitus muitten uudistustensa muassa äskettäin ryhtyi toimenpiteisiin senkin syrjäyttämiseksi sotajoukosta, syntyi maassa oikein kapinaliikkeitä. Kuitenkaan ei tämä hiuslaite ole vanhaa kiinalaista alkuperää, vaan pakottivat mandshulaiset valloittajat kiinalaiset kantamaan sitä merkiksi vallanalaisuudestaan. Sittemmin kävi niskapalmikko kiinalaisille niin rakkaaksi, että se on heille yhtä kallis kansallisylpeyden merkki kuin muhamettilaiselle parta; ja jos se ei itsestään kasva kyllin pitkäksi,

jatketaan sitä irtohiuksilla, hevosenjouhilla tahi silkkilangalla. Ilman niskapalmikkoa on tyypillistä kiinalaista vaikea ajatellakaan.

---

10. Häätapoja.

Omituista on nähdä, että inhimillisessä elämässä niin tärkeä tapaus kuin häiden vietto sivistyksen ja edistyksen enetessä käy yhä yksinkertaisemmaksi ja ikäänkuin vähemmän merkitseväksi. Nykyään vihkiminen toimitetaan useinkin vain kaikkein lähimpäin sukulaisten piirissä ja aivan hätäpikaa; ja onnellisesti sen läpäistyään kiiruhtaa nuori pari häämatkalleen, joka onkin tullut miltei pääasiaksi. Kuinka paljon suurenmoisemmat häämenot olivatkaan ennen, miespolvi takaperin, ja ovat vieläkin maaseudulla, missä niitä saattaa kestää monta päivää peräkanaa. Ja kun mennään niiden kansojen ja rotujen keskeen, jotka eivät europalaisesta sivistyksestä vielä paljoa tiedä, niin yhä juhlallisemmat ja monimutkaisemmat ovat häätavat. Niihin yhtyy monia merkillisiä toimituksia, jotka vertauksellisesti kuvaavat sitä tärkeätä askelta, jota merkitsee uuden perheyhteiskunnan perustaminen keskelle suurta kansallista yhteiskuntaa.

Intiassa, jolla on ikivanha omaperäinen sivistys, ovat häät suuria juhlia. Kesä on mieliaika niiden viettämiseen, ja kaikki nuoren parin omaiset ja ystävät tekevät parhaansa juhlailoa korottaakseen. Häätalossa pauhaa soitto lakkaamatta, ja naiset käyvät morsianta onnittelemassa käsissään palavia lamppuja

ja riisinkukista tehtyjä palloja. Jos ystävät ovat varakkaita, tuhlataan paljon rahaa komeisiin pukuihin ja juhlamenoihin, soihtukulkueihin ja ilotulituksiin. Vihkiminen tapahtuu siten, että pappi panee morsiamen käden sulhasen käteen ja sitoo molemmat kuk-

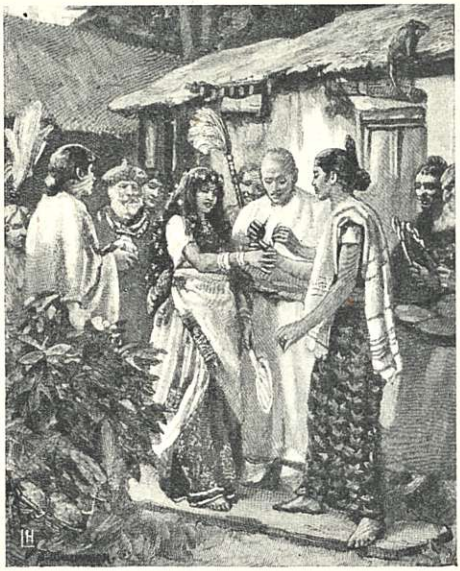

Kuva 34. Häät Ceylonissa.

kaiskiehkuralla yhteen. Kun morsian täten on sulhaselle annettu, irrotetaan kädet jälleen ja edellisen isä lukee pyhimmän värsyn hindujen vanhoista uskonnollisista kirjoista. Onnellinen sulhanen kiinnittää sillävälin onneatuottavan „talin“ kultaan upotetun jalokiven morsiamensa kaulaan. Lopuksi viskaa

kukin läsnäolijoista kourallisen riisiryyniä avioparin päälle. — Intian paratiisissa, vihannalla ja päivänpaisteisella Ceylonin saarella häämenot enimmäksen suoritetaan avoimen taivaan alla. Morsiuspari seisoo morsiamen kotitalon eteen asetetulla laudalla, häävieraat ryhmittyvät ympärille ja ojentavat kukin lahjansa nuorikolle. Pappi sitoo kummankin vihittävän peukalot yhteen — tapa joka vastaa sormuksen vaihtoa meillä. Apinat, joita Intiassa pidetään pyhinä ja loukkaamattomina eläiminä, ovat usein uteliaina vierainamiehinä mukana juhlallisessa toimituksessa.

Kiinassa häät ovat yleisiä ilojuhlia, sillä perheelämällä ja siinä tapahtuvilla muutoksilla on siellä mitä suurin tärkeys. Morsiamen on käytävä läpi eräitä hyvin merkillisiä menoja. Kuten meillä Karjalassa, kokoutuvat Kiinassakin morsiamen leikkitoverit häiden edellä hänen luokseen itkemään häntä odottavaa kovaa kohtaloa. Tämä on kuitenkin vain teennäinen tapa, sillä kiinalainen tyttö on yhtä halukas kuin kanssasisarensa kaikkialla muualla pääsemään naimisiin ja saamaan oman kodin. Hääpäivän aamuna hänet puetaan komeaan keltaiseen silkkipukuun (keltainen on Kiinan kansallisväri ja kuvaa auringon kultaista valoa), joka on mitä upeimmilla koruompeluksilla kaunistettu. Hänen päätänsä peittää punainen huntu, joka estää sulhasta näkemästä hänen kasvojaan ja häntä itseään seuraamasta juhlan menoja. Hänet saatetaan temppeliin punaisessa kantotuolissa, jonka yllä kannetaan suun-

natonta punaista päivänvarjoa; kadut, joita pitkin hääsaatto kulkee, sekä niiden varrella olevat talot ovat samoin punavärisillä lyhdyillä valaistut. Morsianta saattavat neitoset ovat juhlan kunniaksi pukeutuneet mustiin. Omituinen maa, jossa ilon tunteita ilmaistaan itkulla ja mustilla vaatteilla — surun värinä siellä sen sijaan on valkoinen!

Neekerien häätavoissa on monia merkillisiä kohtia. Tunteittensa voimakkuuden morsiantaan kohtaan nuori tsulu-sulhanen ilmaisee niiden lehmien lukumäärällä, jotka hän maksaa tämän isälle vaimon hinnaksi. Jos tyttö on ylhäistä sukua tahi erinomainen kaunotar, on hänen hintansa 14 lehmää; päinvastaisessa tapauksessa on alin hinta 5 lehmää. Keskimääräinen hinta „hyvästä työihmisestä“ on kumminkin 8 lehmää. Kuten näkyy, on lehmä varallisuuden mittana tsulujen keskuudessa; ja jollei rakastavalla sulhasmiehellä ole itsellään tarpeeksi karjaa, menee hän — lähikylistä varastamaan puuttuvat lehmät! Tätä pidetään siellä aivan kunniallisena neuvokkaisuutena. Päinvastoin kuin luulisi, on nuori tsulu-kaunotar hyvin ylpeä „kauppaarvostaan“. Perimmäisenä syynä vaimon ostoon on

Kuva 35. Tsulu-sulhasta koristellaan.

se, että tämä naimisissa ollessaan saa tehdä kaikki työt, miehen viruessa laiskana tahi korkeintaan metsästellessä tai sotia käydessä. Vaimo rakentaa ja pitää kunnossa majat, kylvää ja leikkaa viljat, hoitaa talouden ja lapset j. n. e. Sellaisesta työorjasta kannattaakin maksaa hyvät lunnaat. Häämenoja valmistellaan pitkät ajat edeltäpäin. Suurinta huolta tuottaa sulhaselle tukkansa laittaminen hääkuntoon. Se leikataan lyhyeksi ja kiharretaan pieniksi, tiheiksi kiharoiksi, ja lopuksi pystytetään päälaelle ruohosta ja hiilistä valmistettu seppele. Tämä seppele on hyvin tärkeä-arvoinen, sillä se on mieskuntoisuuden merkki ja samalla sovelias säilytyspaikka nuuskarasialle, neuloille y. m. välttämättömille nuoren miehen pikkukaluille. Tukanlaittaminen voi tapahtua vain vähitellen ja vaatii viikkoja valmiiksi tullakseen. Pukeuduttuaan sitten juhlapukuunsa ja hierottuaan ruumiinsa niin rasvaiseksi että se kiiltää, ottaa sulhasmies kilpensä ja keihäänsä ja käy kohtaamaan sydämensä valittua. Tämän häävarusteluun vuorostaan kuuluu, että hänen päänsä ajetaan paljaaksi, lukuunottamatta pientä tupsua päälaella, ja maalataan helakan punaiseksi. Morsiuspukuunsa pukeutuneena hän lähtee omaistensa ja ystäväinsä kera hääpaikalle. Täällä on sillävälin teurastettu useita härkiä, ja aterian väliaikana tanssitaan ja pidetään puheita. Lopuksi sulhanen lahjoittaa morsiamelle härän, ja sitten kun se on teurastettu ja syöty makosiin suihin, ovat juhlallisuudet ohi. Tällainen on häitten pito maalaiskylissä eli „kraaleissa“, mutta

suurkaupunkien ympärillä ja valkoisten miesten kauppa-asemien läheisyydessä noudatetaan jo enimmäkseen sivistyneen maailman tapoja. Hääjoukko on puettu europalaiseen tapaan; ja jollei sulhasella ole valkoista pystyhattua eikä morsiamella valkoista huntua, eivät he juuri kehtaisikaan häitä pitää.

---

11. Temppeleitä ja pyhäkköjä.

Harvan pakanamaan lähetyshistoria sisältää niin paljon verisiä sivuja kuin Tyynen valtameren saarten. Monilukuiset ovat ne jalot kristillisyyden levittäjät, jotka pitkin viime vuosisataa saivat niillä surmansa julmien ihmissyöjäin käsissä. Mutta murhattujen marttyyrien verestä on kasvanut siunausta; monet saaret, jotka ennen olivat mitä törkeimmän epäjumalanpalveluksen ja hirmuisen ihmissyönnin tyyssijoja, ovat nyt kristittyjä ja kristillisen lähetystyön keskuspaikkoja. Pakanoina ovat kuitenkin vielä pysyneet Uuden Guinean, maailman suurimman saaren asukkaat, jotka yhä edelleenkin ovat julmia ja villejä ihmissyöjiä. Ja sellainen kuin pakanan luonne on, sellaisiksi hän kuvittelee epäjumalansakin. Eräs Uuden Guinean jumalista on nimeltään „murhaaja“ ja toinen „aivojensyöjä“. Omituista on että tämä kansa, jolla on jommoinenkin taiteellinen aisti ja jonka muissa rakennuksissa voi nähdä erittäin hauskoja ja taitavasti tehtyjä puuleikkauksia, valmistaa itselleen niin perin rumia ja törkeitä temppelejä. Nämä ovat vain puunrungoilla lepääviä yksinkertaisia lautalavoja. Kannatinpuiden yläpäissä näkee toisinaan karkeita veistelyitä. Tälle lavalle kantavat papit ruoka-

uhria epäjumalille. Kamalampaa jumalanpalvelusta voi tuskin kuvitellakaan.

Ceylonissa, Intiassa, Burmassa, Kiinassa ja Japanissa on uskonto ja jumalanpalvelus paljon korkeammalla asteella. Temppelit ovat usein hyvin jalotyylisiä rakennuksia, ja Buddhan uskonto, jolle ne ovat vihityt, on epäilemättä pakanallisista uskonnoista ylevin. Se säätää tunnustajilleen hyveellistä elämää, ihmisrakkautta ja luontokappalten lempeätä kohtelua. Tämän uskonnon henkeä kuvaa hyvin seuraava kertomus: Muuan vanha ceylonilainen pappi oli matkalla temppeliinsä, jossa hänen piti toimittaa jumalanpalvelusta; kun matka sinne oli pitkä ja hänen voimansa olivat heikot, kannatti hän itseään kantotuolissa. Joku muukalainen tien vierestä moitti häntä sen johdosta, nähdessään kantajain hikisinä läähöttävän helteisessä päivänpaisteessa. Pappi vastasi, että miehet mielellään tekivät hänelle tuon avun, tietäessään hänet vanhaksi ja raihnaiseksi; hän puolestaan ilolla otti vastaan tämän ihmisrakkauden osotuksen.

„Miksi ette sitte käytä hevosta?“ kysyi muukalainen.

Pappi vastasi, että eläin mahdollisesti voisi vahingoittua matkalla ja että hänen uskontonsa käski pitämään luontokappaltenkin elämää ja terveyttä pyhänä.

„Mutta voihan joku kantajistannekin loukata itseänsä tahi kärsiä pahoinvointia tällaisessa helteessä!“

„Se on totta“, vastasi vanhus, „mutta ihminen voi ilmaista kärsimyksensä, jota eläin ei voi.“

Varsinkin Japanissa ovat buddhalaiset temppelit suurenmoisia ja ihania rakennuksia. Suurenmoisin ja mainioin niistä on Kamakurassa, 66 kilometrin

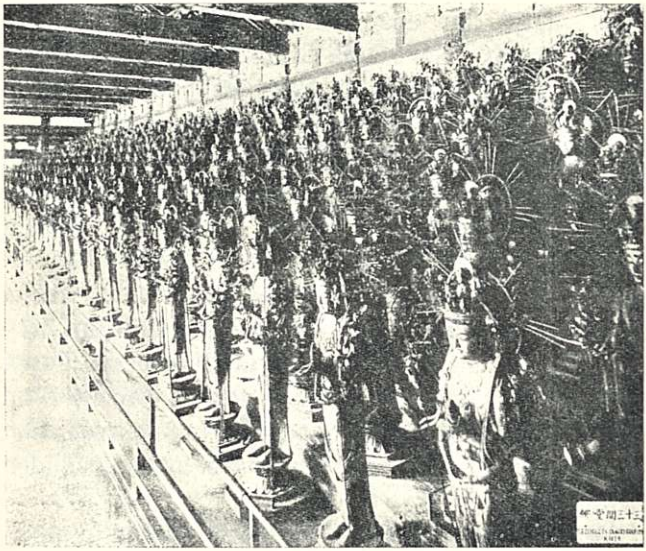

Kuva 36. 33,333 jumalan temppeli Japanissa.

päässä pääkaupungista Tokiosta. Siellä nähdään vanhain puitten siimeksessä ikivanha Buddhan pronssipatsas. Se on 17 metriä korkea ja 33 metriä ympärimitaten. Silmä on 1,3 metriä pitkä, ja sierainta myöten voi mies kavuta kuvan sisään. Mutta patsas onkin jotain enemmän kuin tavallinen kuva: se on

temppeli, jonka sisusontelossa Buddhan papit toimittavat jumalanpalvelusta. Varsinainen sisäänkäytävä on vasemman kyynärpään alla.

Ehkä vielä merkillisempi kuin edellinen on Sanju-san-gen-do Kiotossa. Sen kansanomainen nimi on „33,333 jumalan temppeli". Nimensä se on saanut yhtä monesta kuvapatsaasta, jotka kaikki esittävät Kwannon'ia, hyvyyden jumalatarta. Ei yksikään näistä kuvista ole aivan toisensa näköinen. Tuhat patsaista on lähes 2 metriä korkeita, muut ovat pienempiä. Edelliset ovat jaetut molemmille pitkille seinille: 500 seisoo oikealla ja 500 vasemmalla puolella Kwannon-jumalattaren alttaria, joka on keskellä lattiaa. Itse temppeli on 130 metriä pitkä. Alttarilla olevaan kuvaan on kätketty pääkallo, jonka pitäisi olla erään entisen mikadon eli Japanin keisarin kallo. Tämä oli pitemmän aikaa sairastanut kovaa päänsärkyä, ja kun muut keinot eivät olleet tepsineet, oli hän tuskissaan etsinyt apua eräältä pyhimyksenä pidetyltä munkilta. Munkki selitti sairauden johtuvan eräästä pääkallosta, joka aikoinaan oli kuulunut mikadolle itselleen *); kallo sijaitsi nykyään muutaman virran pohjalla jalavapuun juurella, ja aina kun puun oksat tuulen huojuttamina liikahtivat, aiheutti pääkallo kolotuksen hänen majesteettinsa päässä. Keisari pani heti väkeä etsimään pääkalloa; se löydettiinkin ja sijoitet-

*) Buddhan opin tunnustajat uskovat sielunvaellukseen, s. o. luulevat, että ihmisen kuolematon sielu majoittuu vuorotellen eri arvoasteilla oleviin ihmisiin, jopa eläinhahmoihinkin.

tiin edellämainitun hyvyyden jumalattaren kuvapatsaan sisään, ja silloin oli keisari iäksi päiväksi päässyt päänsärystään.

Kiinassa temppelit ovat rakennetut tornin muotoon, jota sanotaan pagoodiksi. Tämä muoto on luultavasti lainattu sypressipuusta, jonka oksat kääntyvät pystyyn ylöspäin ja painautuvat tiiviisti runkoa vastaan. Tällaisia temppelejä on Kiinassa ainakin 2,000. Ne saattavat olla 60 metriäkin korkeita ja käsittää 5—13 kerrosta. Siamissa, joka Intian maista ehdottomasti on ylinnä niinhyvin omassa alkuperäisessä kuin lainatussa europalaisessa sivistyksessä, on temppelejä, jotka muotojensa jaloudessa ja siroudessa pystyvät kilpailemaan minkä kristityn temppelin kanssa hyvänsä.

---

12. Ihmisiä, joiden kanssa ei tahtoisi olla tekemisissä.

Afrikassa asuu monenlaisia kansoja. Egyptiläiset polveutuvat maailman vanhimmasta sivistyskansasta, jonka vilkasta älyä he ovat suuressa määrin perineet; hottentotit jälleen muodostavat ihmiskunnan alimman asteen. Näitten molempien äärimmäisyyksien välillä on lukematon joukko muita rotuja, joista Kongo-neekerit ovat kaikkein villimmät. Nämä ovat luonteeltaan erinomaisen julmia ja raakoja. Vaikka he nykyään ovatkin vilkkaassa kosketuksessa valkoisten miesten kanssa, kulunee arvaamattomia aikoja, ennenkun näiden sivistys ja ylemmät tavat ovat ennättäneet lieventää heidän luonteensa eläimellisiä puolia.

Kuva 37. Kongo-neekeri.

Ensi kerran tämä kosketus tapahtui silloin, kun kuuluisa tutkimusmatkailija H. M. Stanley tunkeutui europalaisille siihen asti tuntemattoman Keski-Afri-

kan halki heidän asumatiloilleen 1877. Hänen väsymättömästä alkuunpanostaan perustettiin Kongon vapaavaltio, jonka suojelijaksi ja ylimmäksi hallitusmieheksi rupesi Belgian kuningas Leopold II *). Tämän loppumattoman rikkaan maan tärkeimmät luonnontuotteet ovat kahvi ja kumi, ja niitä viljelemään ja korjaamaan pakotetaan alkuasukkaita väkisin — toisin sanoen: europalaiset, jotka muualla ovat lopettaneet orjuuden ja pitävät tätä tekoaan ylpeimpänä ansionaan, ovat täällä uudistaneet sen kaikessa julmuudessaan. Kullekin heimolle tai kyläkunnalle pannaan veroksi vissi — tavallisesti hyvin korkea — määrä kahvia ja kumia, joka sen on vuosittain hankittava europalaisille virkamiehille; niitä heimoja ja kyliä, jotka eivät saa tarvittavaa määrää kokoon, rangaistaan verisellä julmuudella ja niiden jäseniä suorastaan myydään orjiksi arapialaisille ihmiskauppiaille. Ja kun tällaisen sydämmettömän menettelyn alaisiksi uskalletaan panna ainoastaan rauhallisemmat heimot, niin ovat viimemainitut kahden tulen välissä: toiselta puolen

Kuva 38. Bangala-neekeri.

*) Nykyään kuningas-vainajan oikeudet Kongo-valtioon ovat siirtyneet Belgian vaitiolle.

heitä ahdistavat tylyt europalaiset sortajat, toiselta julmat, ihmissyöjät naapurinsa, jotka lakkaamatta tekevät rosvoretkiä heidän alueilleen.

Stanley sai retkellään alituisesti kestää ahdistelua ja hyökkäyksiä näiden sotaisten heimojen taholta, jotka metsien pimennosta lennättelivät myrkytettyjä nuoliaan hänen miehiänsä kohti. Monet niistä olivat ihmissyöjiä; ja heidän kamala sotahuutonsa „bo-bo-bo-bo-bo!“ (lihaa, lihaa!) kummitteli retkikuntalaisten korvissa vielä pitkiä aikoja senkin jälkeen, kun he olivat jättäneet näiden hirvittäväin sodankävijäin alueet kauvas taaksensa. Rihlapyssyillään onnistui Stanleyn miesten enimmäkseen pitää ahdistajat tarpeellisen välimatkan päässä.

Kuva 39. Aruwhimi-soturi.

Kerran kuitenkin oli retkikunta perikadon partaalla. Sillä kohdalla, jossa Aruwhimi-joki laskee Kongo-virtaan, on viimemainittu lähes 2 km. leveä. Siellä mielivät ihmissyöjät yllättää pahaa aavistamattoman retkikunnan. Suuri joukko heidän sotakanoottejaan täytti virran vahvojen miesten soutamina, jotka soutaessaan pitivät kamalaa me-

lua. Mahtavien venheiden keulassa ja perässä seisoi monilukuisia nuoria ja uljaita sotureja, päät koristetut liehuvilla papukaijanhöyhenillä ja käsissä kilvet ja keihäät, joita yhteen lyöden he aikaansaivat ukkosen kaltaisen jyminän. Toisia joukkoja oli rannoilla, tanssien sotatansseja, puhaltaen kumeaäänisiin norsunluutorviin ja paukuttaen jättiläismäisiä rumppuja. Stanley antoi laskea veneensä ankkuriin ja kielsi miehiään ampumasta, ennenkun vihollisten kanootit olivat aivan lähellä. Käskyä toteltiin, vaikka odotus oli kamalan jännittävä. Kymmenen minuuttia kesti tätä odotusta, jonka jokainen retkikunnan jäsen varmasti tuli muistamaan koko ikänsä; jäsentä liikuttamatta, silmää rävähyttämättä he vartoivat meluavaa vihollista. Tällainen puolustustapa oli jotakin uutta ihmissyöjille, jotka olivat tottuneet siihen että vastapuoli koetti kiireisellä paolla pelastua heidän käsistään; heidän mielestään oli heidän voittonsa jo ilmeinen. Mutta kun ratkaisevassa silmänräpäyksessä retkikunnan kiväärit paukahtivat heidän rintojaan vasten ja pudottivat uhrin toisensa jälkeen veteen, valtasi villit kauhistus ja he soutivat pakoon minkä ennättivät. Stanley nostatti silloin ankkurit, ja antaakseen villeille ankaran varoituksen antoi hän miestensä vielä ampua pakenevien perään yhteislaukauksen, joka teki kamalaa tuhoa.

Yksitoista vuotta myöhemmin Stanley kohtasi toisia vihollisia ylisen Kongon määrättömissä aarniometsissä, nim. niissä asuvia kääpiöheimoja. Wambuttit — siksi heitä täällä nimitetään — ovat rus-

keaihoisia, keskimäärin 1,4 metrin pituisia apinamaisia olentoja, he eivät harjota lainkaan maanviljelystä eikä karjanhoitoa, vaan kuljeskelevat villien eläinten tavoin aarniometsissä ja elävät niiden riistasta — nauttien tilaisuuden sattuessa ihmislihaakin. Aseina heillä on jousi ja nuolet, viimemainitut tavallisesti varustetut kuolettavalla myrkyllä. Heidän luullaan elävän eräitten toisten, kookkaampien ja voimakkaampien heimojen suojeluksen alaisina, aivan niinkuin shakaalit elävät jalopeurojen kintereillä. Heillä on erinomainen taito pyydystää norsuja ja metsälintuja. Luonteeltaan he ovat tavattoman arkoja, mutta eläen läpitunkemattomissa aarniometsissä villien eläinten lailla ovat he hyvinkin pelottavia vastustajia.

Enimmät Kongo-valtion asukkaat ovat rotevaa ja kauniskasvuista, mutta kasvoiltaan hirvittävän rumaa väkeä. He rumentavat tahallaan kasvonsa oudonnäköisillä tatueerauksilla. Kuten kaikki luonnontilassa elävät kansat ovat he tavattoman taikauskoisia. Muuan heimo sai päähänsä, että Stanley oli ilkeä noita, joka taikakeinoillaan tahtoi tuhota heidän maansa. Tähän käsitykseen he olivat tulleet nähdessään hänen tekevän muistiinpanoja päiväkirjaansa. Uhkaavasti meluten he kokoutuivat tutkimusmatkailijan ympärille, vaatien häntä henkensä uhalla hävittämään heidän silmäinsä edessä tuon „tara-taran“ (noitakalun). Stanleylle olisi ollut arvaamaton vahinko menettää päiväkirjansa, joka sisälsi kaikenlaisia havainnoita matkan varrelta. Mutta onneksi sat-

tui hänellä olemaan mukanaan eräs Shakespearen näytelmä, joka ko'oltaan ja kansiltaan hyvin muistutti päiväkirjaa. Sen hän uhrasi liekeille, ja tyydytyksestä huoaten vetäytyivät villit takaisin metsiinsä.

Tällaisen kansan keskuudessa on „lääkemiehellä", noidalla, hirvittävä valta, ja jos hän on konna (jollainen hän tavallisesti onkin), käyttää hän tilaisuutta hyväkseen nylkeäkseen onnettomat uhrinsa ensin puti puhtaiksi, ennenkun lopullisesti riistää heiltä hengen. Hän luottaa heidän pelkoonsa ja on alati valmis ohjaamaan etsittäväin, noituudesta epäiltyjen „jäljet" johonkin naapurikylään, tietäen itse enin hyötyvänsä saaliista. Sovittuna hetkenä uhrien majat sytytetään palamaan ja noita johtaa hirvittävillä huudoilla ja hypyillä ihmisjahtia, aina pitäen varansa että hänen oma arvoisa henkensä on kaiken vaaran ulkopuolella. „Palaver'issa" (neuvottelukokouksessa) hänet vasta näkee koko loistossaan. Kyläkunnan johtavat miehet kokoutuvat johonkin aukealle paikalle metsässä, tuossa tuokiossa on nuotio sytytetty ja osanottajat ryhmittyneet sen ympälille keskustelemaan asioista, jotka kokouksen ovat aiheuttaneet. Joltakin on vuohia kuollut, toiselta märänneet banaanit, koimas ei voi ymmärtää mihinkä häneltä kanoja on kadonnut j. n. e. Kylän on siis täytynyt joutua jonkun ilkeämielisen henkilön noitajuonien alaiseksi. Asianlaita voi useinkin olla niin, että „lääkemies" itse on korjannut vuohet, kanat ja banaanit talteensa, mutta lykkää jon-

kun viattoman niskoille. Suurella melulla ja salaperäisiä temppuja tehden hän käy nyt manaamaan noituuden harjottajaa ilmi. Hän hyppii kuin raivohullu edestakaisin tulen yli, päästää julmia huudahduksia ja pui nyrkkiä katselijain silmien edessä. Pitkään aikaan ei kukaan uskalla puhua mitään, kaikki ovat noidan vimmaisesta menettelystä tulleet enemmän tai vähemmän haltioihinsa ja odottavat jännityksellä suuren salaisuuden ilmisaamista. Vasta kun nuotio on palanut loppuun ja täydellinen pimeys vallitsee, hypähtää noita pystyyn ja huutaen: „Nyt sen tiedän! Nyt näen hänet!“ säntää metsään, toisten täynnä pyhää kunnioitusta seuratessa häntä. Noituudesta epäilty saa tyhjentää myrkkyjuoman; jos hän jäisikin henkiin, niin on se muka todistus hänen syyllisyydestään ja hänet armotta surmataan. Sen jälkeen on noidalla taas tilaisuutta enentää vuohi- ja siipikarjansa lukua ja antaa syyttömäin kärsiä siitä rangaistuksen.

Kuva 40. Ngombi-neekeri.

13. Naurettavia tapoja eri maissa.

Kaikkina aikoina ovat ihmiset tunteneet salaperäistä pelkoa ja kammoa ukkosta kohtaan. Vaikka nyt jo tiedämmekin kuinka salama syntyy ja miten vaaraton ukkosenjyrinä itsessään on, tunnemme me vähin kaikki outoa ahdistusta ukkosilman käydessä. Eipä ihmettä siis, että luonnontilassa olevat kansat uskoivat ukkosen olevan Suuren Hengen vihastunutta puhetta ihmiskunnalle ja salamaniskujen hänen tulisia nuoliaan. Skandinaaviset ja germaaniset kansat luulivat sotajumala Thorin silloin ajelevan vaunuillaan taivaankannella ja tappavan sotavasarallaan pahoja vihollisiaan jättiläisiä. Vanhat kreikkalaiset ja roomalaiset kuvasivat usein ylijumalansa Zeuksen (Jupiterin) pitävänä ukonnuolikimppua rankaisevassa kädessään. Vielä nykyäänkin raakalaiskansat pelkäävät ukkosta ja salamoimista. Mutta heidänkin keskuudessaan on aina miehiä, jotka pitävät itseään toisia viisaampina ja rohkeampina ja käyvät taisteluun taivaan väkeviä voimia vastaan. Tsulu-neekerit Etelä-Afrikassa ovat sotaista ja muhkeaa kansaa, jolla on omituisia ukkosta uhmaavia tapoja. Rajuilman puhjetessa he tarttuvat kilpiinsä ja keihäisiinsä, asettuvat jollekin kallionkielekkeelle ja huitoen hurjasti aseitaan lennättävät

tuimia manauksia taivaalle. „Antaa vain jyristä ja salamoida, emme me sitä pelkää! Antaa kuulua vain jylinää, täällä on vastassa reimoja miehiä!“ Ajax, kreikkalainen sankari Troijan sodassa, menetteli yhtä uhkamielisesti, mutta hänet vihastuneet jumalat siitä rangaistukseksi hukuttivat.

Kuva 41. Tsulut taistelevat ukkosta vastaan.

Toinen älykäs ja kaunis kansanrotu ovat Uuden Seelannin maorit. Heidän monista omituisista tavoistaan herättää etenkin huomiota heidän tervehtimistapansa. Kun kaksi europalaista tyttöä toisensa tavatessaan kernaasti syleilee ja suutelee toisiaan, poikien tyytyessä reippaaseen kädenlyöntiin, kumartavat maorit kohteliaasti toisiaan vastaan — ja hierovat neniään yhteen!

Kiinalaisten parhaimpia ominaisuuksia on heidän vanhuksille osottamansa kunnioitus. He ovat hyvin ylpeät esivanhemmistaan, ja juhlatiloissa poltetaan kaikissa kodeissa suitsutusta „esi-isäin“ taulujen

edessä. Nämä ovat sironmuotoisia, neliskulmaisia puu- tai metallilevyjä, joihin on maalattu esivanhempain nimiä ja merkittävimpiä tekoja. Kuoleman ajatus ei kiinalaista kammota; arvokkain lahja, jonka hänelle voi antaa, on ruumisarkku. Mainio kiinalainen valtiomies Li-Hung-Tshang kuljetti Europassa matkustaessaan ruumisarkkua mukanaan, syvämielisenä muistutuksena elämän katoavaisuudesta. Samaten kuin Europan kansat, viettävät kiinalaisetkin uudenvuodenpäivää suurena juhlana. Talot ja ka-

Kuva 42. Intialainen fakiiri.

dut ovat silloin juhlallisesti kukkaköynnöksillä ja värillisillä paperilyhdyillä koristetut, kadut kuhisevat iloista joukkoa, vieraisilla käydään ja tuttaville lähetetään isoja punaisia onnittelukortteja — punainen on näet siellä juhlaväri.

Kaikista Intian ihmeistä pistää vieraitten silmään eniten fakiirien merkilliset tavat ja temput. Fakiirit ovat jonkinlaisia munkkeja, jotka kärsivät mitä suurimpia itsekidutuksia pyhyyttä saavuttaakseen. Joku voi maata päiväkausia alastonna auringon paahtavassa

hehkussa, joka polttaa hänen ihonsa piloille ja aiheuttaa sietämättömiä kipuja. Toinen kaivaa maahan kuopan ja hautaa siihen päänsä. Monet polttavat ruumistaan ja lävistävät poskiaan tulikuumilla raudoilla tai käyttävät jalkineita, joiden pohjat on lyöty täyteen pitkiä nauloja, jotka astuessa lävistävät jalkaterän. Pyhille paikoille kulkee epälukuisia katumuksen tekijöitä, mitkä ryömien nelinkontin, mitkä paiskautuen suulleen eteenpäin siten ruumiillaan mitaten kulkemaansa tietä; ja perille tultua antavat monet lävistää ruumiinsa isoilla rautakoukuilla ja hinata pitkillä viputangoilla itsensä korkealle ilmaan. Tällaisia mielettömiä itsensätärvelijöitä toiset sitten katselevat aralla kunnioituksella.

Kuva 43. Duk-duk-tanssija Uudessa Britanniassa.

Edellämainittujen menojen rinnalla tuntuvat viattomalta ilveilyltä ne pukutanssijaiset, joita nuoret

miehet toimeenpanevat Uuden Britannian saarella Tyynessä valtameressä. Kun nuori soturi haluaa liittyä jäseneksi salaperäiseen Duk-duk-seuraan, jolla saarelaisten keskuudessa on rajaton valta, pukeutuu hän merkilliseen linnunsulista tehtyyn vaippaan, sovittaa tavattoman törkeän naamion kasvoilleen ja heiluttaen toisessa kädessään sotanuijaa, toisessa ihmisen pääkalloa alkaa tehdä eriskummallisia hyppyjä kylänraitilla, päästellen samalla läpitunkevia huutoja. Tämän sotatanssin suoritettuaan on hän kyläläistensä silmissä oiva soturi ja kyllin arvokas pääsemään mahtavan seuran jäseneksi.

---

14. Pakanain epäjumalia.

Pakanat sokeudessaan notkistavat polvensa puusta ja kivestä tehdyille epäjumalille. Nähdessä heidän törkeän näköisiä jumalankuviaan olisi taipuvainen luulemaan, että heidän ruumiillisetkin silmänsä ovat sokeita, sillä kuinka voivatkaan he kuvitella noissa usein hirvittävissä tekeleissä suuren kaikkivaltiaan maailman luojan ja ylläpitäjän asuvan. Mutta niitä katsellessa samalla hyvin käsittää niiden miesten ja naisten innostuksen ja uskon, jotka menevät sellaisten jumalien palvelijoille opettamaan oikeata tietoa ainoasta totisesta Jumalasta ja Hänen hyvästä sanomastaan ja panevat usein terveytensä ja hen-

Kuva 44. Epäjumala Nikobar-saarelta.

kensä alttiiksi jalossa toimessaan. Usein lähetyskarttaa silmäillessä tuntuu, että tämän työn hedelmät ovat vielä perin vähäiset, että musta pakanuus vielä äärettömän laajoilla aloilla sulkee kristillisyyden valkeat pilkut musertavaan syleilykseensä. Mutta muistettava on, että pakanat enimmäkseen ovat hyvin raakoja ja tietämättömiä, inhimillisen kehityksen alimmilla asteilla, ja että epäjumalanpalveluksella heidän keskuudessaan on äärettömän vanhat ja vankat juuret. Ja toinen seikka on se, että heidän „lääkemiehensä“ ja noitansa useimmiten ovat tunnottomia veitikoita, jotka toisten typeryydestä etsivät omaa hyötyään.

Kuva 45. Afrikalainen „Madonna“.

Kaikki nuo epäjumalat ovat kamalan rumia nähdä; ja juuri julmuudellaan ne vaikuttavatkin pakanain mieliin, herättäen heissä pelon ja riippuvaisuuden tunteita. Samalla ne ovat kuvana heidän uskonnostaan, joissa hirveät ja luonnottomat menot vallitsevat. Katselkaammepa esim. kuvaa Nikobar-saarelta Bengalin lahdessa! Sen törkeä pää on veistetty kokospähkinästä, ja käsivarret päättyvät norsun töppöjalkolhin. Nkisi-jumalatar

Kongo-alueelta on siitä omituinen, että se esittää äitiä lapsi sylissä; ne ovat kumpikin kylän suojelushenkiä. Ehkäpä on mustalla taiteilijalla sitä veistäessään ollut jonkinlaista käsitystä katolilaisten Neitsyt Maarian palveluksesta. Toiset neekerien epäjumalankuvat ovat paljon rumempia. Miekkaa ja kilpeä kantavat jumalat Länsi-Afrikassa ovat tarkotetut herättämään pelkoa, kun taas tatueeratuille jumaluuksille Etelä-Afrikassa on koetettu antaa leikillisempi hahmo. Useimmat Tyynen meren saarista ovat maailman viehättävimpiä paikkoja, mutta niiden asukkaat elävät vielä pimeyden varjossa, palvellen kaikellaisia törkimyksen kuvia.

Kuva 46. Kali, Intian kuoleman jumalatar.

Omituista kyllä tavataan epäjumalten palvelusta sellaisissakin maissa, joissa vallitsee ikivanha sivistys ja joissa ei siis asukkaiden tietämättömyys ole minään aiheena tälle tavalle, johon usein yhdistyy hirvittäviä menoja. Eräät heimot Intiassa palvelevat Kalia, kuoleman jumalatarta. Tämä on Sivan, hävityksen jumalan puoliso ja kuvataan jättiläisnaiseksi, jolla on ihmiskalloista tehdyt käädyt kaulassa ja monta kättä, jokaisessa

jokin surma-ase. Hänet esitetään tanssivana puolisonsa vatsalla — ei sen vuoksi että hän olisi vihannut tätä, vaan siitä syystä että hän voitettuaan vihollisensa joutui sellaiseen ilon hurmaukseen, että sattui polkemaan maankamaran kappaleiksi. Estääkseen enempää hävitystä ja palauttaakseen vaimoaan järkiinsä laskeutui Siva pitkäkseen kaadettujen vihollisten viereen hänen jalkoihinsa. Tuskin oli Kali huomannut herransa ja mestarinsa näin alentavassa asennossa, kun hän lakkasi tanssimasta ja pisti kielensä ulos suusta — muka häpeän merkiksi. On omituista, että julmuuttakin jumaluutena kunnioitetaan, mutta Intiassa oli muodostunut varsinainen „thugien“ eli kuristajain lahko, joka kauhean jumalattarensa kunniaksi surmasi niin paljon ihmisiä, että Englannin hallituksen täytyi pontevalla kädellä tehdä koko lahkosta loppu. Ei edes buddhalaisuuskaan, joka on korkein kaikista pakanallisista uskonnoista, ole voinut tulla

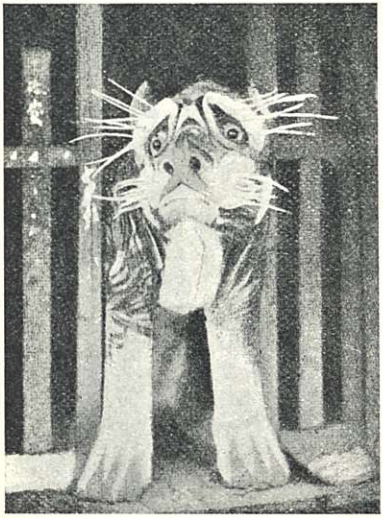

Kuva 47. Puinen tiikerijumala buddhalaisilla.

toimeen ilman epäjumalia. Paitsi tämän uskonnon perustajan kuvia, joita tapaa lukemattomia Intiassa, Kiinassa ja Japanissa, on Omein kaupungissa Kiinassa, aivan Tibetin rajalla, merkillinen jumaluusolento, jolle käy uhraamassa vuosittain paljon pyhiinvaeltajia. Se on puusta tehty tiikerin kuva, joka on hämmästyttävässä määrässä luonnollisen näköinen. Tämän kolkon jumalan palveluksella toivotaan lepytettävän tiikerien vimmaa, jotka siellä vuosittain surmaavat paljon ihmisiä.

---

15. Omituisia rahoja.

Leimattu raha, tehty kullasta, hopeasta tai vaskesta, tahi niiden arvomerkkinä käytetty paperiraha, helpottaa sanomattomasti ihmisten keskinäisiä llikesuhteita. Jos leipuri tahtoo ostaa hatun, jonka hinta on 5 markkaa, niin olisi hänen — jollei rahaa olisi käytännössä — annettava hatuntekijälle 20 25 pennin arvoista leipää vastineeksi, mutta viimeksimainittu saattaisikin tarvita vain 3 tai 4 leipää kerrallaan. Mutta nyt ostaja antaa myyjälle leipien (tai hatun) arvon rahassa. Hyvä raha-asiain tila on aina todistus jonkin maan korkeasta sivistysasteesta. Mitä alemmaksi luonnontilaa lähestytään, sitä yksinkertaisemmiksi käyvät kaupanteon välineet. Meidän leimatulla metallirahalla, saatikka setelirahalla, ei luonnonkansoissa olisi mitään käytäntöä. Mutta rahayksikkönsä on kaikilla asteilla olevilla kansoilla kui-

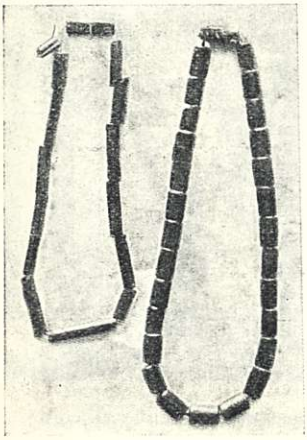

Kuva 48. Piipunhelarahoja Ujijissa Afrikassa.

tenkin, kaikissa niissä yksilöt tarvitsevat ostaa toisilta sellaisia tuotteita, joita heillä itsellään ei ole. Raakunkuoret, lasihelmet, kangaskappaleet, metallilankavyyhdet, aseet, orjat, karja, norsunluu y. m. ovat villien kansojen keskessä käyviä arvonmäärääjiä. Yleisimmin käytettyjä ovat langalle pujotetut raakunkuoret ja lasihelmet, joita kantajansa samalla käyttävät koristeina. Amerikan punaihoiset intiaanit maksavat ostoksensa eläintennahoilla, ja valkoiset miehet valitettavasti usein maksavat heille „tulivedellä“, joka on hävittänyt suuremman osan uuden maailmanosan alkuperäistä väestöä sukupuuttoon. Myöskin eläinten hampaita käytetään monin paikoin rahana. Yleensä luonnonkansat lapsellisen uteliaasti ihailevat kaikkea kiiltävää, ja kun he sellaista pitävät arvossa, niin käyttävät he sitä arvon määrääjänä kaupanteossaankin.

---

16. Lääkemiehet ja taikurit.

Jokaisen villin heimon keskuudessa on miehiä, jotka tavallaan kohoavat toisten yläpuolelle, ei tosin niin paljon ruumiillisten voimainsa kuin älykkäisyytensä kautta. He pystyvät sen avulla niin johtamaan lähimmäistensä mieliä, että heillä on suurempi valta kuin päälliköillä. He väittävät pystyvänsä suorittamaan kaikenlaisia ihmeellisiä ja mahdottomia tehtäviä — hankkimaan sadetta, tuottamaan kala- ja metsäonnea, ilmaisemaan noitien tuhotöitä ja tekemään ihmeitä. Sen takia pitävät toiset heitä yliluonnollisilla lahjoilla varustettuina henkilöinä, joiden apua on hyvä käyttää toiveittensa saavuttamiseen. Tällaista henkilöä sanotaan lääkemieheksi, mutta hänellä ei ole mitään tekemistä tautien parantamisessa, sillä siihen tarkotukseen tavallisesti kutsutaan joku vanha vaimo. Ainoastaan niissä tapauksissa, jolloin ei viimemainitun taito tehoisi, tuodaan lääkemies paikalle loihtimaan, mutta silloin potilaan kuolema on jo varma.

Nämä miehet ovat parhaassa tapauksessa puoskareja, mutta tavallisesti keinottelijoita ja pettureja, jotka tahtovat hyötyä typeräin kansalaistensa kustannuksella. He pukeutuvat muista eroavalla tavalla herättääkseen siten huomiota ja kunnioitusta. Intiaanien keskuudessa he yleisesti kantavat linnun-

sulista tehtyä vaippaa, jossa on lintujen päät, jalat ja siivet tallella, tahi villien eläinten nahkoja. Loih-

Kuva 49. „Sateen tekijä" Afrikassa.

tiessaan he käyttävät kasvoillaan hirvittävän näköisiä naamioita ja ovat maalatut räikeillä väreillä yli koko ruumiin. Mutta jos lääkemies sattuisi erehty-

mään tai hänet keksittäisiin petturiksi, rangaistaan häntä kovasti, joskus kuolemallakin. Jos hän pääsee vähemmällä rangaistuksella, niin on hänen loppuelämänsä kuitenkin kurja. Häntä yleisesti halveksitaan ja inhotaan ja hänen on pakko välttää toisten seuraa, sillä kaikki tietävät hänen koettaneen käyttää heidän yksinkertaisuuttaan omaksi hyödykseen. Sen vuoksi lääkemiehen on pakko koettaa aina säilyttää mielenmalttinsa, pelastuakseen kiini joutuessaankin uusilla petkutuksilla. Jollei sadetta tule, hänen loitsuistaan, keksii hän siihen sopivan tekosyyn. Sateenjumala on muka vihastunut ihmisiin, hän ei tahdo antaa heille sadetta. Mutta yleensä on lääkemies siksi viisas, ettei ryhdykään sellaisiin toimituksiin, joista ei tarkoitettua tulosta ole keinolla tai toisella toivottavana.

Kuva 50. Taikuri työssään.

Useimmat Afrikan heimot elävät tällaisten lääkemiesten vallan alla. Pahoja henkiä manatessaan —

joita he syyttävät semmoisista teoista, jotka useinkin ovat heidän omia tekemiään — he koettavat ennen kaikkea herättää pelkoa. Huudot ja hypyt, eriskummalliset vaatetukset, kuolleiden luiden ja pääkallojen käsitteleminen j. n. e. ovat heidän keinojaan. Pelon avulla he hallitsevat valtansa alaisia mieliä. Ihmisiä syövän Niam-Niam-kansan ja Kongoheimojen keskuudessa lääkemiehet myyvät heihin turvautuneille ihmisille itse valmistamiaan tai hankkimiaan taikaesineitä, „fetishejä", jotka muka suojaavat pahoilta vaikutuksilta. Ne ovat kaikki inhottavaa törkyä: sammakon- ja sisiliskonraatoja, luunsiruja, kasvinjuuria, puun- ja kivenkappaleita j. n. e. Tällaisiin „jumaliin" pakanaraukat sokeudessaan luottavat ja niitä palvelevat.

---

17. Kaikenlaisia siltoja.

Ensimmäisen sillan teki tuhansia vuosia sitten se ihminen, joka asetti kiviä virran poikki ja hyppeli niitä pitkin toiselle rannalle. Seuraava keksintö siltarakennuksen alalla oli, kun kivien päälle sijoitetiin puunrunkoja, niin että voi mukavasti kävellä virran yli. Nämä ovat siltojen molemmat vanhimmat muodot. Monissa paikoissa maan päällä sellaisia on yhä vieläkin käytännössä. Itämaissa oli sillanrakennus ihmisille helppoa, sillä siellä oli monenlaisia keveitä mutta kestäviä puu- ja kasvilajeja käytettävänä. Bambu-rucko ja rottinki ovat siellä yhtä yleisiä kuin meillä kahila järviemme rannoilla. Java-saarella esim. asukkaat sitovat vahvoja bamburunkoja yhteen kiinteäksi sillanpohjaksi, pystyttäen hoikemmista ruovoista käsipuut kummallekin sivulle. Koko laitos on niin kevyt, että mies voi sen helposti kantaa mukana matkoillaan, ja se kestää pit-

Kuva 51. Kiinalainen riippusilta.

kiä aikoja korjausta tarvitsematta. Kolumbiassa Etelä-Amerikassa sillanpohjat samoin tehdään keveitten palmujen rungoista, joiden sivuille kiinnitetään kestävyyden vuoksi valtaisen paksuja bamburunkoja, ja sillan molempiin rannoille ulottuviin päihin ladotaan mahtavia kivijärkäleitä pitämään siltaa paikallaan.

Kuva 52. Bambusilta Kolumbiassa.

Mutta muutamissa maissa ei ole edes näinkään yksinkertaisia siltoja. Marokossa ei, sen harvoja isoja kaupunkeja lukuunottamatta, juuri milloinkaan näe pyöräajopelejä käytännössä. Hevosten, muulien, aasien ja kameelien selkään säilytetään sekä matkustajat että tavarat. Kun on kuljettava virran yli, saa matkustaja usein pysähtyä toiselle rannalle. Lauttoja on harvassa, siltoja ei juuri missään; ja jollei kaalamoa löydetä, niin kuinka matkustaja voi päästä virran yli? Tohtori Robert Brown, kuuluisa englantilainen luonnontutkija ja maantieteilijä joutui Marokossa matkustaessaan tällaiseen pulaan suuren Sebu-virran

kaltaalle tullessaan. Siitä hän kumminkin selviytyi paremmin kuin osasi odottaakaan. Hänet pantiin monista ruokomatoista muodostetulle lautan tapaiselle, joka hinattiin nuorilla rannalta toiselle. Tämä matkustamistapa virtojen yli on tavallinen kaikkialla Afrikassa, mutta outoa on kuulla sitä käytettävän maassa, jonka Europasta erottaa vain Gibraltarin salmi.

Brasilian intiaanit näyttävät siltarakennuksissaan ottaneen oppia hämähäkkiapinoista. Kun nämä eläi-

Kuva 53. „10,000 vuosisadan silta" Kiinassa.

met — jotka ovat saaneet nimensä tavattoman pitkistä ja hoikista raajoistaan, joihin viidentenä jalkana liittyy voimakas häntä — aikovat kulkea virran poikki, valitsevat ne sellaisen paikan missä puut ovat korkeimmat ja kumartuvat kauvimmaksi veden yli. Löydettyään sopivan puun ne kapuavat sen vahvoille oksille, ja tarttumalla toistensa häntiin muodostavat ne pitkän ketjun, joka riippuu uloimmasta veden yli huojuvasta oksasta. Ruumiinsa liikunnoilla ne sit-

ten panevat tämän ketjun heilumaan edestakaisin, kunnes loppupäässä riippuva apina saa tavoitetuksi kiini jonkun vastakkaisella rannalla olevan puun oksasta. Silloin on silta valmis, ketjun alottava apina päästää irti oksastaan ja koko joukko on onnellisesti toisella rannalla.

Kiinassa tavataan kaikenlaisia siltoja, alkaen kaikkein yksinkertaisimmista muodoista mitä siroimpiin bambu- ja pajukutouksesta tehtyihin riippusiltoihin. Hyvin yleinen on tapa rakentaa silta virran pohjaan upotettujen paalujen päälle asetetuista palkeista. Komein tällaisista silloista on epäilemättä mainio „10,000 vuosisadan silta“ Min-virran poikki Fuchowin kaupungissa, joka on 400 metriä pitkä ja 4 metriä leveä ja lepää valtavien kivipilarien kannattamana. Toinen kuuluisa silta Kiinassa kulkee Pekiang-virran yli Chaotchowin kaupungin luona Kantonista pohjoiseen päin. Se on rakennettu täyteen asuinhuoneita ja myymäläkojuja, kuten „Lontoon silta“ Thames-virran yli vanhassa muodossaan tai

Kuva 54. Silta viiniköynnöksistä Kongovaltiossa.

„Kauppiaitten silta“ Arno-virran yli Firenzessä. Sekin on rakennettu jykevien kiviarkkujen päälle, ja kulkutien kummallakin puolen on epälukuisia matalia puuhökkelejä, jotka vinojen kannatinten varassa riippuvat kauvas sillan reunojen yli. Jokaisesta arkusta riippuu kahdet tikaportaat, jotka yöksi lasketaan alas, jotta pahat henget eivät jäisi sillalle kiusaamaan sen asujamia. Samallainen hökkelien kattama silta tavataan Srinagarissa Kashmirissa, mutta sen arkut ovat puusta.

Kongon vapaavaltion alkuasukkaat rakentavat siltansa viiniköynnöksistä. Kannattimiksi käytetään erityisen vahvoja köynnöksiä, jotka kiinnitetään korkealle puihin virran kummallekin rannalle, ja pääsyä sillalle välittävät tikaportaat. Samaten kuin Brasilian intiaanit siltarakennuksissaan ottivat oppia hämähäkkiapinoista, näyttävät Kongon neekerit tarkastelleen punaisten muurahaisten toimintaa. Nämä älykkäät pikkueläimet liittyvät saksillaan toistensa jalkoihin ja muodostavat sillan veden yli, joita myöten niiden toverit kulkevat rannalta toiselle. Kun ylimeno on tapahtunut, heilahtaa silta kokonaisuudessaan toiselle rannalle.

---

17. Maailman isoin kauha.

Rilo-vuorillla Etelä-Bulgariassa on luostari, joka alituisten uskonvainojen aikana on ollut turvapaikkana turkkilaisten julmuuksia pakeneville Makedonian kristitityille. Luostari on ollut munkkien hallussa useita satoja vuosia, ja ovat sen asukkaat saaneet aina olla valmiit vastaanottamaan tuntemattomia ja odottamattomia vieraita. Tällainen hurskas majatalo tarvitsee avaran keittiön, ja sellainen onkin hakattu vuoren sisään. Se on 7 metriä pitkä ja yhtä leveä, mutta katto kohoaa yli 30 metriä korkeaksi kupukatoksi aivan kuin jossakin tuomiokirkossa. Mitään muurattua uunia ei keittiössä ole, vaan ruoka keitetään isossa permantoon kaivetussa kuopassa. Kuopan pohjaan viritetään rovio, jonka yllä tukevissa hahlaimissa riippuu n. 90 litran vetoinen pata. Ruokaa sekoitel-

Kuva 55. Maailman isoin kauha.

laan mahtavalla miehenkorkuisella kauhalla, joka varmasti lienee kookkain lajiaan maailmassa. Ei ole Rilon luostarin kyökkimestarin toimi kaikkein helpoimpia.

---

19. Itämaisia rukoilijoita.

Intia on monien rotujen ja uskontojen maa, mutta kaikille niille on yhteistä uskonnollisten menojen harras noudattaminen. Brahman-uskolaiset ovat erinomaisen ankaria uskontonsa sääntöjen seuraamisessa. Heidän temppelinsä ovat täynnä isoja ja kotinsa

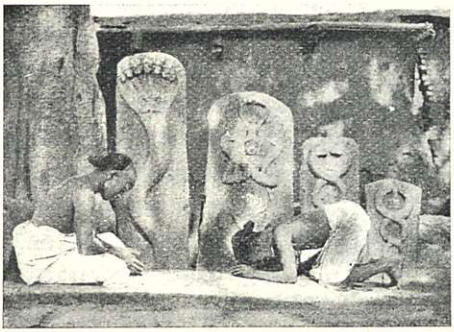

Kuva 56. Hartaushetki matkan varrella Intiassa.

täynnä pieniä jumalankuvia, joiden ääressä he toimittavat hartautensa. Yksin astiatkin, joista he syövät, ovat heille pyhät. He rukoilevat alinomaa, temppeleissä ja kotonaan, matkoillaan teitten varsille pystytettyjen kömpelöiden kuvapatsaiden edessä ja ruualle ruvetessaan ruoka-astioiden ääressä. Tämä ei ole mitään ulkollaisuutta, mutta ei myöskään mitään

sydämen altista taipumusta korkeimman olennon puoleen. Ikivanha tapa hallitsee hindulaista rautaisella ankaruudella. Temppeleissä toimitetut hartausharjotukset, „pudshahit“, ovat hyvin juhlallisia. Niitä toimitetaan aamuin ja illoin, musiikin ja ilotulitusten kera, ja kukkia, hedelmiä ja viljaa uhrataan silloin jumalille. Maatessaan kasvoillaan näiden kuvain edesä uskovaiset hymisevät ijäti samoja värssyjä ikivanhoista uskonnollisista kirjoista. — Tämän korkeampaa ja henkisempää laatua olevan uskonnollisuuden rinnalla on toista törkeämpää ja monesti kerrassaan kauhistuttavaa taikauskoa. Kaikenlaisia eläimiä kunnioitetaan jumaluuksina: apinoita, käärmeitä, kissoja y. m.; näiden eläinten henki on pyhä ja niiden tappajia kohtaa ankarat rangaistukset. Omituisin ehkä on vedenpalvelus. Intian suuri Ganges-virta on heidän pyhimpiä jumaluuksiaan. Sen sameassa vedessä he puhdistautuvat synneistään ja taudeistaan, ja sen ahnaille krokotiileille äidit usein uhraavat pienokaisiaan.

Kuva 57. Tibetiläinen rukousmylly.

Tibetissä — tuossa suuressa salaperäisessä maassa Himalaijan pohjoispuolella, josta vasta mainion ruotsalaisen löytöretkeilijän Sven Hedinin onnistui meille

antaa tarkempaa käsitystä — asuvia ihmisiä sanotaan maailman hartaimmiksi rukoilijoiksi. Heillä on rukouskivensä pitkin teitten varsia, rukouspyramiidinsa, rukousmyllynsä ja rukouspyöränsä, ja joka talon edustalla liehuu rukouslippuja — pitkiä tankoja, joiden nenässä olevilla rukouksilla kirjailtuja nauhoja tuuli hulmuttelee. Heidän rukoilemisensa on kuitenkin pintapuolisinta mitä ajatella saattaa. Nuo rukousliput esim. toistavat asukkaan puolesta määrätyn rukouksen — jonkun Buddhan opinlauseen — yhtä monta kertaa kuin se tuulessa heilahtaa, ja tämä luetaan ihmiselle ansioksi, hänen itsensä ollenkaan huuliaan liikuttamatta! Samoin on rukousmyllyjen ja rukouspyöräin laita. Niissä olevaan nauhaan on rukouksia piiretty, ja joka kerta kun myllynkampia kierretään tahi pyörää väännetään, nousee rukous korkeimman olennon puoleen. Myllyt ja pyörät saattavat olla suuria kuin vesimyllyn rattaat ja käydä kone- tai hevosvoimalla, tahi aivan pieniä muutaman tuuman korkuisia, joita voi kantaa lakkarissaan — saman asian ne siltä tekevät. Köyhä jakin (Tibetin ajohärän) ajajakin on aina varustettu sellaisella myllyllä, jota hän hartaasti pyörittää matkoillaan Transhimalaijan jylhissä vuoriseuduissa. Hurskaat rukoilijat viskaavat usein lehdille tai kangaspaloille kirjoitettuja rukouksia virran vietäväksikin. Pääasia vain on, että ne pyörivät, sillä joka pyörähdyksellä nousee yksi rukous taivaille.

Yhtä hartaita rukoilijoita kuin Brahman ja Buddhan oppien tunnustajat ovat muhamettilaiset. Jokaisen

oikean islamiitin velvollisuus on rukoilla viidesti vuorokauden kuluessa, nimittäin auringonlaskun aikaan, yön tullessa, päivän koittaessa, keskipäivällä ja iltapäivällä. Joka rukousta varten pitää rukoilijan pestä itsensä; jollei vettä ole saatavissa (kuten esim. hiekka-aavikolla), kelpaa siihen tarpeeseen hiekkakin. Jokaisessa kaupungissa ja kylässä on temppeleitä, moskeijoita, joiden hoikista torneista kellojen sijasta kaikuu rukoukseen kutsujain ääni: „Jumala on suuri, Muhamet on hänen profeettansa — tulkaa rukoilemaan!“ Jokainen uskovainen sen kuullessaan kiiruhtaa moskeijaan, jättäen kuitenkin ulkopuolelle jalkineensa ennenkun astuu pyhäkköön. Temppelissä hän levittää allensa rukousmaton, polvistuu sille, kääntyy kohti sitä ilman suuntaa, missä Mekan pyhä kaupunki on, panee kätensä eri asentoihin ja lukee määrätyt rukoukset. Ollessaan matkoilla, erämaassa tai höyrylaivoilla, muhamettilainen tarkkaan noudattea samoja rukoussääntöjä. Erittäin juhlallisen vaikutuksen tekee kristittyyn tuo korkealta tornista kajahtava kutsu ja sitä seuraavat hartaudenharjotukset, vaikka rukous onkin vain määrättyjen kaavojen koneellista lausumista eikä sielun persoonallista lähestymistä Jumalaan.

Abessiniassa käytetään jumalanpalvelukseen kutsuttaessa isoja patarumppuja ja suuria metallijärkäleitä, joita papit vasaralla kalkuttelevat. Heidän uskontonsa on omituinen sekoitus kristinoppia ja Mooseksen uskoa, johon tulee lisäksi paljon Afrikan villikansoilta lainattuja taikauskoisia käsityksiä.

---

20. Maailman vanhimmat muistomerkit.

„Aika murtaa kaiken, mutta pyramiidit murtavat ajan“, sanoo arabialainen sananlasku. Ja aivan kuin sen totuutta ylpeästi julistaen seisovat nuo kivijättiläiset Libyan erämaassa peninkulman matkan päässä Niilistä samallaisina kuin 4,000 vuotta sitten.

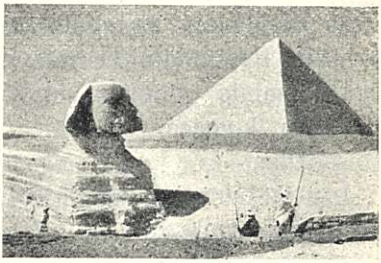

Kuva 58. Egyptin suuri pyramiidi ja sfinksi.

Katsellessaan suuren pyramiidin huipulta Niiliä pitkin silmä näkee viljavainioita ja nurmikoita, puita ja kasvitarhoja, joitten takana etäisyydessä häämöttävät Kairon tornit. Mutta vastakkaiselle puolelle silmätessä muuttuu näköala vallan toisellaiseksi: ei näy mitään muuta kuin hiekkaa, hiekkaa — loppumatonta hiekka-aavikkoa, josta kohoaa vain pyramiidien mahtavat keilat ja jossa siellä täällä päivänpaisteessa kiiltää kuolleitten karavaanieläinten luita.

Egyptin kuningas Keops eli Kuufu, joka eli 4,000 vuotta sitten, tahtoi rakentaa itselleen hautakammion, josta piti tuleman suurin lajiaan ja kyllin arvokas

niin mahtavalle ja mainehikkaalle hallitsijalle. 100,000 miestä, kaikki sodissa vallattuja orjia ja näiden jälkeläisiä, pantiin työhön; kiviä louhittiin monista kaukaisista vuorista ja kuljetettiin mahtavilla vaunuilla rakennuspaikalle. Ensin tehtiin valtaisen suuri neliskulmainen perusta, jonka sivut olivat kukin 230 metriä pitkät ja suunnatut pääilmansuuntia kohti. Sille pystytettiin kivikerros toisensa perästä niin, että jokainen seuraava oli aina pienempi edellistä; täten sai rakennus kartion muodon ja päättyi tylsään huippuun. Pyramiidin korkeudeksi tuli 140 metriä. Vaikka niin suunnaton miesjoukko oli sitä rakentamassa, kesti kuitenkin 20 vuotta ennenkun se tuli valmiiksi. Pyramiidin keskelle rakennettiin kuninkaan hautakammio, johon hänen ruumiinsa palsamoituna asetettiin komeaan arkkuun. Sisäänkäytävä on pohjoissivulla.

Lähellä suurta pyramiidia on toinen merkillinen rakennus, suuri sfinksi, jota arapialaiset nimittävät „kauhujen isäksi“. Se on hakattu suunnattomasta kalliosta ja kuvaa auringon-jumalaa, jolla oli ihmisen pää ja jalopeuran ruumis. Vuosituhansien kuluessa tämän jumalan palvelijat kiipesivät sfinksin jalustaan hakattuja portaita myöten uhraamaan alttarilla, joka sijaitsi sen jalkojen välissä. Tämän kuvapatsaan rakentaminen alotettiin saman kuninkaan aikana, joka oli suuren pyramiidin rakennuttanut, ja se valmistui kuningas Kafran aikana, joka rakennutti toisen pyramiidin. Tästä kerrotaan kuvan rintaan kiinnitetyssä kivitaulussa, ja siinä ilmotetaan

että jo niinkin etäisinä aikoina kuin v. 1500 paikoilla e. Kr. oli pakko luoda syrjään lentohiekkaa, joka uhkasi peittää kuvan näkyvistä.

Yhä uudelleen karttui hiekkaa kuvan ympärille, niin että toisinaan siitä oli ainoastaan pää näkyvissä; mutta viime vuosisadalla hiekka jälleen luotiin tarkkaan pois, niin että kuvan täydelliset piirteet tulivat näkyviin. Sen rinnassa olevassa kirjoituksessa kerrotaan, että kuningas Totmes IV (joka eli v. 1500 e. Kr.) ollessaan jalopeuroja ja gaselleja metsästämässä pysähtyi kuvan luo palvelemaan siinä esitettyä jumalaa. Hän nukkui kuvan varjossa ja kuuli unessaan jumalan puhuvan hänelle ja käskevän hänen puhdistamaan sen kuvan hiekasta. Herättyään hän muisti unensa ja ryhtyi toimiin, että jumalan käsky tulisi täytetyksi.

Arapialaiselta matkustajalta Abdul Lateefilta kysyttiin, mitä hän näkemistään enimmän oli ihaillut. „Sfinksin pään erinomaisen sopusuhtaisia piirteitä“, vastasi hän.

Kolmas muoto vanhan egyptiläisen taiteen muistomerkkejä ovat obeliskit. Ne ovat korkeita harmaasta kivestä veistettyjä patsaita, joiden huippu päättyy terävään kärkeen. Niiden sivuun on vanhalla egyptiläisellä kuvakirjoituksella eli hieroglyyfimerkeillä piirretty kirjoituksia sen kuninkaan urotöistä, joka kunkin patsaan oli veistättänyt. Obeliskit olivat nekin auringon jumalalle pyhitettyjä ja seisoivat sen temppelien edustalla. Tunnetuimmat obeliskit ovat molemmat nimeltään „Kleopatran neula“, sen nimi-

sen kauniin egyptiläisen kuningattaren muistoksi, joka eli Julius Caesarin ja Augustuksen aikana, mutta todellisuudessa ne oli pystyttänyt kuningas Totmes III 15 vuosisadalla e. Kr. auringon jumalan temppelin eteen Heliopolis (On) kaupungissa. Sieltä roomalaiset toivat ne Aleksandriaan, jossa ne olivat lähes parituhatta vuotta, toinen pystyssä, toinen kumollaan. Viime vuosisadan loppupuolella Egyptin hallitus lahjoitti niistä toisen Englannille, toisen Amerikan Yhdysvalloille. Edellinen, joka on 20 metriä korkea, pystytettiin 1878 Lontooseen Thames-virran rantakäytävälle, jälkimmäinen, 22 metriä korkea, New Yorkiin.

Monetkohan meidän aikaisista rakennuksista ja taideteoksista tulevat säilymään yhtä kaukaisten aikojen taa kuin nämä maailman vanhimman sivistyskansan ylväät muistomerkit!